

כ"ה

הגדה של פסח

עם פירושים ומנהגי חב"ד

מלוקט ומסודר על ידי התמים ישראל דוב
שניאור היים נחמנסון שיחי' לרגל הכנסו לעול
המצוות

י"ז אדר ב' ה'תשע"ו שנת 'הקהל'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח
לעולם ועד.

שנת 3328 ליציאת מצרים

מקצת הלכות ערב פסח

- נוהגין מראש חודש ואילך לקרות פרשת הנשיא שהקריב בו ביום, וביום י"ג פ' בהעלותך עד "כן עשה את המנורה" שיום י"ג הוא כנגד שבט לוי.
- אין נופלים על פניהם בכל חודש ניסן, ואין אומרים "צדקתך" בשבת במנחה, ואין מספידין בו, ואין מתענין בו.
- יש מגדולי המורים שהיה מנהיג לבני דורו שהיו מפרישין מעט קמח מן הקמח שנטחן לפסח ויעשו ממנו פת או תבשיל ויאכלוהו קודם הפסח וטוב ליתן לעניים שיאכלוהו קודם הפסח. טעם מנהג זה הוא כדי שאף אם יש חשש חמץ משהו בתוך הקמח הזה נוכל לתלות ולומר שאותו החשש חמץ היה כולו בתוך המקצת שנאכל כבר קודם הפסח ומכל מקום מנהג זה אינו אלא חומרא בעלמא שמעיקר הדין אין אנו מחזיקין ריעותא לחוש שמא יש בקמח חשש חמץ.
- הבית יוסף פוסק שכלי זכוכית אפילו משתמש בהם בחמין, אין צריכים שום הכשר שאינם בולעים, ושטיפה בעלמא מספיקה. הרמ"א פוסק שיש מחמירין ואומרים דלכלי זכוכית אפילו הגעלה לא תועיל, וכן המנהג באשכנז ובמדינות אלו. וכן כלי כסף שיש בתוכן ציפוי זכוכית אין להגעילו. ישנו הסיפור: שכשרבינו הזקן היה במעזריטש הייתה לו כוס זכוכית יחידה שהשתמש בה כל השנה. כשהגיע חג הפסח לא היה לרבינו הזקן כוס אחרת מלבד אותה כוס זכוכית. רבינו הזקן פסק כמו רבינו יוסף קארו, והכשיר את הכוס לפי שיטת הבית יוסף. בליל הסדר המגיד ממעזריטש הכריז שהוא מריח ריח של חמץ, אז אמר לו רבינו הזקן שזה מהכוס זכוכית שהכשיר, אמר המגיד ממעזריטש לרבינו הזקן: מהיום תוכל לשתות מהכוס שלי.
- המשכיר בית לחבירו קודם התחלת ליל י"ד, והמשכיר יצא מן הבית וסגרו ולא מסר את המפתח ליד השוכר עד לאחר שכבר נכנס ליל י"ד חייב המשכיר לבדוק את הבית. הסיבה לכך לפי רש"י היא מפני שמסירת המפתח קונה בשכירות, ומשום שלא מסר לשוכר את המפתח לא קנה השוכר ולכן חייב המשכיר לבדוק. אבל לפי פירוש אחד בתוספות, הסיבה היא משום שמי שאין לו מפתח אינו יכול להיכנס ולבדוק, וכיון שחל חיוב בדיקה אפילו רגע אחד כשהיה המפתח אצל המשכיר נתחייב בבדיקה.

- ♦ בשבת הגדול - השבת שלפני פסח יש מנהג לומר חלק מההגדה מ"עבדים היינו" עד ל"לכפר על כל עונותינו". לפי שה' עשה נס לאבותינו במצרים שבכורות המצרים שאלו את בני ישראל-ל בשבת הגדול, כשבני ישראל-ל לקחו את פסחיהם: 'למה אתם עושים כך?' אמרו להם בני ישראל-ל זבח פסח הוא לה', שיהרוג את בכורי מצרים, הלכו בכורי מצרים אל פרעה לבקש ממנו לשלח את בני ישראל-ל, פרעה לא הסכים לשלח את בני ישראל-ל, ונעשתה מלחמה והרגו אלו את אלו וזה שכתוב "למכה מצרים בבכוריהם". וקבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת וקראוהו שבת הגדול.

בדיקת חמץ

- ♦ עורכים בדיקת חמץ אחרי ערבית בצאת הכוכבים, לפני הבדיקה אסור לאכול או ללמוד. בודקים גם במכונת אך על ידי פנס, מפני סכנת שריפה, שנאמר במצוות: 'וחי בהם'.
- ♦ רפת של בקר אינה צריכה בדיקה שכל חמץ שנפל שם יש לתלות שהבהמות אכלוהו. הרי יש כאן ספק ספיקא שמא לא היה שם חמץ מעולם, ואם תמצא לומר היה, שמא אכלוהו הבהמות וספק אכילת הבהמות מוציא מידי ספק חמץ. וכן לול של תרנגולים אין צריך בדיקה, שכל חמץ שהיה שם יש לתלות שהתרנגולים אכלוהו. וכן בית שהתרנגולים מצויין בו אין צריך בדיקה בקרקעיתו. במה דברים אמורים? שכל שלושים יום לפני הפסח נזהר שלא לאכול חמץ בתוך הבית, אבל אם אינו נזהר מלאכול בתוכו חמץ בתוך ל' יום שלפני הפסח, הרי קרקעיתו צריכה בדיקה כדין, בלילה לאור הנר.
- ♦ בתי כנסיות ובתי מדרשות צריכין בדיקה בליל י"ד לאור הנר מפני שהתינוקות מכניסין בהן חמץ כל השנה.
- ♦ קרקעית החצר אין צריכה בדיקה, לפי שהעורבין ושאר עופות מצויין שם והם אוכלים כל חמץ שנופל. ואפילו אם ידוע לו שיש שם בחצר ודאי חמץ אין צריך ליטלו משם בשעת בדיקת ליל י"ד, ואפילו לכתחילה יכול להשליך חמץ לחצר קודם שתגיע שעה ששית. וכשתגיע שעה שישית ילך לראות החמץ בחצר ואם עדיין הוא מונח שם שלא אכלוהו עורבים חייב לבערו מן העולם לגמרי מיד כשיראנו.
- ♦ אין בודקין לאור האבוקה אלא לאור נר קטן יחידי. לפי שאור האבוקה אין יכול להכניסו לחורים ולסדקים, וגם הוא

מתיירא שלא ישרוף בו הבית ויהא ליבו טרוד ביראה ולא יבדוק יפה, וכן אור הנר נשאר עומד ואור האבוקה קופץ תמיד. לכתחילה יש להיזהר שלא לבדוק כי אם בנר של שעה אבל לא בנר של חלב לפי שהוא שמתירא שלא יטפטף ממנו על כלים כשרים, ולא בנר שומן לפי שמתירא שלא יטפטף ממנו על כלי חלב, ולא בנר שמן לפי שמתירא שלא יטפטף ממנו על הבגדים ויטנפם, וגם אינו יכול להכניסו יפה לחורים ולסדקים. אבל בדיעבד שכבר בדק באחד מהנרות הללו יצא ואין צריך לחזור ולבדוק בנר של שעה.

♦ המנהג הוא להניח פתיתי חמץ קשה זמן מה קודם הבדיקה כדי שימצאם הבודק. על פי הקבלה יש להניח עשרה פתיתין.

קודם שיתחיל לבדוק יברך.

**"בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בִּיעוּר חָמֶץ".**

וצריך לחפש לאור הנר בכל המחבואות גם בסדקים שבקרקע, ולא ידבר בין הברכה להתחלת הבדיקה אפילו מענייני הבדיקה ונכון שלא ישיח שלא מענייני הבדיקה כל זמן בדיקתו. ויעמיד מבני ביתו אצלו לשמוע הברכה שיבדקו איש במקומו ולא ישיחו בינתיים ויזהרו לבדוק תחלה בחדר הסמוך למקום ששמעו הברכה ולא ילכו לבדוק תיכף אחר הברכה לחדר אחר. ואחר הבדיקה יזהר בחמץ שמשייר להצניעו למחר לשריפה או לאכילה לשמרו שלא יוליכוהו אנה ואנה שלא יתפרר ממנו ויגררו ממנו תינוקות או עכברים.

וגם צריך לבטל החמץ אחר הבדיקה ויאמר:

**כָּל חֲמִירָא וְחֲמִיעָא דְאִיכָא בְּרִשׁוּתֵי דָּלָא חֲמַתִּיה וְדָלָא
בְּעֲרִיתִיה וְדָלָא יִדְעָנָא לִיה לְבַטֵּל וְלִהְיֵי הַפְּקָר כְּעַפְרָא דְאַרְעָא**

אחר הבדיקה מיד בלילה, יבטלנו ויאמר "כל חמירא" ויאמר הבטול בלשון שמבין, וטוב לחזור ולבטלו פעם אחרת ביום י"ד בסוף שעה

חמישית, קודם שתגיע שעה ששית, משתגיע שעה ששית נאסר בהנאה ואין בידו לבטלו מפני שאינו שלו.

שריפת חמץ

ביום י"ד ניסן בשעה החמישית יעשה לו מדורה בפני עצמו וישרפנו ויבטלנו. ובביטול היום יאמר:

**כָּל־חֲמִירָא וְחֲמִיעָא דְאִכָּא בְרִשׁוּתֵי דְחֲזִיתִיהּ וְדָלָא חֲזִיתִיהּ
דְחֲמִיתִיהּ וְדָלָא חֲמִיתִיהּ דְבַעֲרַתִּיהּ וְדָלָא בַעֲרַתִּיהּ לְבָטֵל
וְלִהְיוּ הַפֶּקֶר כַּעֲפָרָא דְאָרְעָא:**

יש לשרוף את עשרת פתיתים וגם שאר חמץ שלא מוכר, גם את הלולב ואת שאריות השמן והפתילות ממנורת חנוכה. כי חפצי מצוה משומשים ממשיכים לקיים בהם עוד מצוה. בשעת שריפת חמץ יאמר זה:

**יְהִי רְצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּשֵׁם שְׁאֲנִי
מִבַּעַר חֲמִץ
מִבֵּיתִי וּמִרִשׁוּתֵי כֹּהֵן תְּבַעַר אֶת כָּל הַחֲיִצוֹנִים וְאֶת רוּחַ
הַטְּמֵאָה**

**תַּעֲבִיר מִן הָאָרֶץ וְאֶת יִצְרָנוּ הֲרַע תַּעֲבִירָהּ מֵאֲתָנוּ וְתִתֵּן לָנוּ
לֵב בְּשׂוֹר לְעַבְדְּךָ בְּאֵמֶת וְכָל הַסְּטָרָא אֲחֵרָא וְכָל הַקְּלִיפּוֹת וְכָל
הַרְשָׁעָה בְּעֵשֶׂן תִּכְלֶה וְתַעֲבִיר מִמִּשְׁלַת זְדוֹן מִן הָאָרֶץ וְכָל
הַמְּעִיקִים לְשִׁכְיִנָּה תְּבַעַרֶם בְּרוּחַ בְּעַר וּבְרוּחַ מִשְׁפָּט כְּשֵׁם
שְׁבַעֲרַת אֶת מִצְרַיִם וְאֶת אֱלֹהֵיהֶם בְּיָמֵם הֵהֱם בְּזִמְנֵי הַזֶּה
אָמֵן סְלֵה:**

ערב פסח

♦ אסור לעשות מלאכה בערב פסח מחצות ולמעלה. ואפילו לעשות בחינם אסור. אבל מתקן הוא כליו ליום טוב, וכן מי שכותב ספרים לעצמו דרך לימודו מותר. קודם חצות מקום

שנהגו לעשות מלאכה, עושין. מקום שנהגו שלא לעשות, אין עושין. ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין - לא יעשה בישוב מפני המחלוקת. וההולך ממקום שאין עושין למקום שעושין - לא יעשה. ונותנים עליו חומרות של מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם שאם לא יעשה לא יגידו עליו שמתגאה לחשוב עצמו תלמיד חכם, שבטל ממלאכה כל ערב הפסח, אלא יאמרו "כמה בטלני איכא בשוקא".

- ♦ אסור לומר על בהמה בין חיה בין שחוטה - בשר זה לפסח. לפי שנראה שהקדישו מחיים לקרבן פסח, ונמצא אוכל קדשים בחוץ. אלא יאמר בשר זה ליום טוב. אבל מותר לומר חיטים אלו או דגים אלו לפסח. ולא אסרו אלא לומר בשר זה לפסח.
- ♦ מצוה ללוש המצה בערב פסח, ונוהגים שלא ללוש מצת מצוה בערב פסח עד אחר שש שעות שהוא זמן הקרבת קרבן פסח. וביום י"ד שחל להיות בשבת לשין בערב שבת אחר שש שעות.
- ♦ איסור חמץ בערב פסח הוא משעה שישיית ומעלה. אבל אוכל מעט פירות וירקות אבל לא ימלא כרסו מהם. בכדי שבלייל הסדר יהיו מצות חביבות עליו.
- ♦ הבכורות מתענין בערב פסח בין בכור מאב בין מאם. אם חל ערב פסח בשבת יש אומרים שמתענים הבכורות ביום ה' ויש אומרים שאינם מתענים כלל. כשעשרה בכורות מתפללין יחד, יש אומרים שאין נכון לומר 'עננו' בציבור בחזרת התפלה כיון שהוא חודש ניסן. ומנהגנו לסיים מסכת ולא להתענות.
- ♦ מצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים כדי שיראו שינוי וישאלו.
- ♦ אומרים את סדר קרבן פסח בערב פסח אחר מנחה ובזמן שבית המקדש היה קיים היו מקריבים את קרבן הפסח אחרי קרבן התמיד בגלל הכלל: "תדיר ושאינו תדיר קודם".

סדר קרבן פסח

"ונשלמה פרים שפתינו" ותפילת מנחה היא במקום תמיד של בין-הערבים, ובזמן שבית המקדש היה קיים, היה הפסח נשחט אחר

תמיד של בין-הערבים. כן ראוי לעסוק בסדר קרבן-פסח אחר תפלת המנחה ויאמר זה:

קָרְבַּן פֶּסַח מְבִיא מִן הַכֹּבָשִׁים אוּ מִן הָעִזִּים זָכַר בְּךָ שָׁנָה וְשׁוֹחֲטוּ בַעֲזָרָה בְּכֹל מְקוֹם אַחַר חֲצוֹת אַרְבַּעָה עָשָׂר דּוֹקָא וְאַחַר שְׁחִיטַת תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים וְאַחַר הַטְּבַת גְּרוֹת שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים. וְאִין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַחֲמִץ. וְאִם שְׁחַט קוֹדֵם לְתֵמִיד, כְּשֶׁר וּבִלְבָד שְׂוִיָּהּ אַחַר מְמַרְס בְּדָם הַפֶּסַח כְּדִי שֶׁלֹּא יִקְרַשׁ עַד שְׂוִיָּרְקוּ דָם הַתְּמִיד, וְאַחַר כֶּף יִזְרְקוּ דָם הַפֶּסַח זְרִיקָה אַחַת כְּנֶגֶד הִיסוּד. וְכִיצַד עוֹשִׂין? שְׁחַט הַשׁוֹחֲט וְקַבֵּל הַפֶּהוּ הָרֵאשׁוֹן שְׂבָרֵאשׁ הַשׁוֹרָה וְנָתַן לְחֵבְרוֹ וְחֵבְרוֹ לְחֵבְרוֹ, וְהַפֶּהוּ הַקְּרוֹב אֲצֵל הַמְּזַבַּח זֹרְקוּ זְרִיקָה אַחַת כְּנֶגֶד הִיסוּד וְחוֹזֵר הַכְּלִי רִיקוֹן לְחֵבְרוֹ, וְחֵבְרוֹ לְחֵבְרוֹ, וּמִקַּבֵּל כְּלִי הַמָּלֵא תַחֲלֶה וְאַחַר כֶּף מַחְזִיר הַרִיקוֹן. וְהִיוּ שׁוֹרוֹת שֶׁל בְּזִיכֵי כֶסֶף וְשׁוֹרוֹת שֶׁל בְּזִיכֵי זָהָב. וְלֹא הִיוּ לְבְּזִיכֵין שׁוֹלִים שְׂמָא נִנְיָחַם וְיִקְרַשׁ הַדָּם. אַחַר כֶּף תּוֹלִין אֶת הַפֶּסַח וּמִכְשִׁיטִין אוֹתוֹ כְּלוֹ וְקוֹרְעִין אוֹתוֹ וּמִמַּחֲטִין אֶת קַרְבֵּיו עַד שְׂיֵצֵא הַפֶּרֶשׁ וּמוֹצִיאִין אֶת הָאֵימּוּרִים וְהֵם הַחֵלֶב שֶׁעַל הַקֶּרֶב וְיוֹתֵרֵת הַכֶּבֶד וְשֵׁתֵי כְּלִיּוֹת וְהַחֵלֶב שֶׁעַלִּיהֶן וְהָאֵלֶּיָהּ לְעוֹמֵת הָעֵצָה וְנוֹתְנָם בְּכִלֵי שָׂרֵת וּמוֹלְחָם וּמִקְטִירָם הַפֶּהוּ עַל גְּבֵי הַמְּזַבַּח כֹּל אֶחָד לְבָדוֹ וְהַשְׁחִיטָה וְהַזְרִיקָה וּמַחְוֵי קַרְבֵּיו וְהַקֶּטֶר תְּלָבֵיו דוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת וּשְׂאֵר עֲנִינָיו אֵינָם דוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת. וְכֵן אֵין מוֹלִיכִין אֶת הַפֶּסַח לְבֵית כְּשֶׁחֵל בְּשֶׁבֶת אֲלֵא כַּת הָאֶחָת הֵם מִתְעַכְּבִים עִם פֶּסְחֵיהֶם בְּהַר הַבַּיִת וְהַכַּת הַשְּׁנֵיָה יוֹשְׁבַת לָהּ בַּחֵיל וְהַשְּׁלִישִׁית בְּמִקְוֵמָה עוֹמְדָת. חֲשֻׁכָה, יֵצְאוּ וְצִלוּ פֶסְחֵיהֶם. בְּשֶׁלְשָׁה כַתוֹת הַפֶּסַח נִשְׁחַט וְאֵין כַּת פְּחוּתָה מִשְׁלֵשִׁים אֲנָשִׁים. נִכְנָסָה כַּת הָרֵאשׁוֹנָה נִתְמַלְאָה הָעֲזָרָה נוֹעֲלִין אוֹתָהּ וּבְעוֹד שָׁהֶם שׁוֹחֲטִין

וּמִקְרִיבֵיךָ אֶת הָאִמּוּרִים קֹרְאִין אֶת הַהֵלֵל. אִם גָּמְרוּ אוֹתוֹ קִדְם שְׂיִקְרִיבוּ כָּלֶם שׁוֹנִים אוֹתוֹ וְאִם שָׁנוּ יִשְׁלְשׁוּ. עַל כָּל קֹרְאָה תִּקְעִין שְׁלֹשׁ תְּקִיעוֹת תְּקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה. גָּמְרוּ לְהִקְרִיב פּוֹתְחִין הַעֲזָרָה יֵצֵאָה כֶּת רֵאשׁוֹנָה נִכְנָסָה כֶּת שְׁנִיָּה נוֹעֲלִין דְּלִתּוֹת הַעֲזָרָה. גָּמְרוּ פּוֹתְחִין, יֵצֵאָה כֶּת שְׁנִיָּה נִכְנָסָה כֶּת שְׁלִישִׁית וּמַעֲשֵׂה כָּלֶן שׁוֹיִן וְאַחַר שְׂיִצְאוּ כָּלֶן רוֹחֲצִין הַעֲזָרָה וְאֶפְּלוּ בַשֶּׁבֶת מִפְּנֵי לְכַלּוֹד הַדָּם שֶׁהִיָּה בָּהּ. וְכִיֻּצַּד הִיָּתָה הֶרְחִיצָה? אִמֵּת הַמִּים הִיָּתָה עוֹבְרַת בְּעֲזָרָה וְהִיָּה לָהּ מְקוֹם לְצֵאת מִמֶּנָּה, וְכִשְׂרוֹצִין לְהִדִּיחַ אֶת הַרְצָפָה סוֹתְמִין מְקוֹם יֵצִיאָתָה וְהִיא מְתַמְלֶאת עַל כָּל גְּדוּתֶיהָ מִפָּה וּמִפָּה עַד שֶׁהַמִּים עוֹלִים וְצָפִים מִכָּאן וּמִכָּאן וּמִקִּבְּץ אֵלֶיהָ כָּל דָּם וְכָל לְכַלּוֹד שֶׁהִיָּה בְּעֲזָרָה וְאַחַר כֵּן פּוֹתְחִין מְקוֹם יֵצִיאָתָה וְהַכֵּל יוֹצֵא עַד שֶׁנִּשְׁאַר הַרְצָפָה מְנַקָּה וּמִשְׁפָּה זֶהוּ כְבוֹד הַבַּיִת, וְאִם הִפְסַח נִמְצָא טְרִיפָה, לֹא עָלָה לוֹ עַד שֶׁמֵּבִיא אַחֵר:

סדר הדלקת נרות

לפני כניסת החג, לכל הפחות 18 דקות קודם שקיעת השמש, מדליקות נשי ובנות ישראל נר של חג. רווקה מדליקה נר אחד, ונשואה שני נרות ויותר. אור הנרות מוסיף ב'שלום-בית' ובמרגוע בין איש לאשתו, ומאיר למשפחה כולה את כל החג. שעת הדלקת נרות היא עת רצון וזמן מיוחד לבקשות ותפילות.

בחג שאינו חל בשבת ניתן להדליק נרות גם לאחר כניסת החג, על-ידי העברה מאש קיימת שהודלקה לפני החג. אין להדליק אש חדשה לצורך כך.

לאחר ההדלקה מכסה המדליקה את העיניים ומברכת:

בערב חג:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַחֲנִינוּ וְקִיָּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ
לְזִמְנוֹ הַזֶּה:

בערב שבת וחג:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת וְשֶׁל יוֹם טוֹב:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַחֲנִינוּ וְקִיָּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ
לְזִמְנוֹ הַזֶּה:

בליל ראשון של פסח שחל בשבת אומרים 'ויכולו' ואין אומרים
ברכת מעין שבע שבחזרת הש"ץ של ערבית. הסיבה לכך: היות שכל
השנה אומרים ברכת מעין שבע עבור המאחרים שלא יזקו
מהמזיקין שבשדות. אבל ליל פסח שמור מן המזיקין, לכן אין
אומרים ברכת מעין שבע.

סדר ההגדה

יסדר על שולחנו קערה עם ג' מצות מונחים זה על זה. הישראל ועליו
הלוי ועליו הכהן, ועליו: מצד ימין הזרוע וכנגדו לשמאל הביצה,
תחתיהם באמצע המרור, ותחת הזרוע את החרוסת, וכנגדו תחת
הביצה את הכרפס ותחת המרור את החזרת שעושין כורך, וזה
משום שלא יעבור על המצוה. לדעת הרמב"ם יסדר בקערה רק שתי
מצות.

כבוד קדושת אדמו"ר הרשב"ב היה מסתכל בהגדה כשהיה מסדר את
הקערה.

זרוע, לוקחים את העצם של צואר העוף וצולים אותו. צריך להזהר
שיהיה רק מעט בשר כרוך על עצם הזרוע.

הזרוע היא זכר לקרבן פסח.

הביצה היא זכר לקרבן חגיגה.

שלושת המצות הם כנגד שלושת האבות אברהם, יצחק, ויעקב. הם גם כנגד חכמה, בינה, ודעת.

ארבע כוסות הם כנגד ארבע אמהות: שרה, רבקה, רחל, ולאה. והן כנגד "והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי".

יניח בין כל מצה שבקערה משהו שיפריד ביניהם. בקערה, במקום שמניחים את המרור, יניח גם מעט חזרת, ובמקום שמניחים את החזרת יניח מעט מרור.

משתדלים לבחור מצות עם שקע כעין כלי קיבול עבור הקערה.

סימן סדר של פסח

קֹדֶשׁ . וְרַחֵץ . כַּרְפֵּס . יַחֲזִיז . מַגִּיד . רַחֲצָה . מוֹצֵיא . מַצָּה
מְרוֹר . כּוֹרֵךְ . שְׁלֵטֵן עוֹרֵךְ . צֶפּוֹן . בֶּרֶךְ . הִלֵּל . גְּרָצָה :

כשליל הסדר חל בליל שבת אומרים בלחש לפני הקידוש:

מִזְמוֹר לְדָוִד יְיָ רַעֲי לֹא אֶחְסֶר: בְּנֵאוֹת דָּשָׁא יְרַבִּיצֵנִי,
עַל-מִי מְנַחֲוֹת יְנַהֲלֵנִי: נַפְשִׁי יִשׁוּבָב, יְנַחֲנֵי בְּמַעְגְלֵי-
צֶדֶק לְמַעַן שָׁמוּ: גַּם כִּי-אֵלֶךְ בְּגִיּא צַלְמֹת לֹא-אֵירָא
רָע, כִּי-אַתָּה עֲמַדִּי, שְׁבִטָהּ וּמִשְׁעֲנִיתָהּ הִמָּה יְנַחֲמֵנִי

**תַּעֲרֹךְ לְפָנַי | שְׁלַחַן נֶגֶד צַרְרִי, דְּשֻׁנָּת בְּשִׁמּוֹן רֵאשִׁי,
כּוֹסֵי רְוִיָּה: אֶךְ | טוֹב וְחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל-יָמֵי חַיֵּי,
וְשִׁבְתִּי בְּבֵית-יְיָ לְאֶרֶץ יָמִים:**

**דָּא הִיא סְעוּדָתָא דְחַקְל תְּפוּחִין קְדִישִׁין:
אֲתַקִּינוּ סְעוּדָתָא דְמַהִימְנוּתָא וְשְׁלַמְתָּא, חֲדוּתָא
דְּמַלְכָּא קְדִישָׁא אֲתַקִּינוּ סְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא, דָּא הִיא
סְעוּדָתָא דְחַקְל תְּפוּחִין קְדִישִׁין, וְזַעַר אֲנָפִין וְעֵתִיקָא
קְדִישָׁא אֲתַן לְסַעְדָּא בְּהַדָּה:**

קְדִישׁ

יתחיל:

**אֲתַקִּינוּ סְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא עֲלָאָה, דָּא הִיא סְעוּדָתָא
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׁכִינְתֵיהּ:**

יקדש על כוס ראשון ומברך עליו שהחיינו. אם חל בשבת אומר
'ויכלו'. אם חל במוצאי שבת אומר יקנה"ז, ושונה בהסבה ואינו
מברך אחריו.

לוקחים את כוס היין ביד ימין, מוסרים ליד שמאל ומעמידים על
כף יד ימין בחזרה בדרך הורדה מלמעלה למטה. איטר יד לוקח
הכוס ביד ימין ויעמדה על כף יד שמאל בדרך הורדה מלמעלה
למטה.

נוהגים לקחת יין אדום.

בליל הסדר יש להסב על צד שמאל דוקא, מפני סכנה שאם יסב
על צד ימין עלול המזון להכנס לקנה ולא לוושט חס ושלום, וכן
ינהג איטר.

גם נשים חייבות בארבע כוסות ובכל המצוות הנוהגות באותו
לילה. תינוקות שהגיעו לגיל שש, מצווה לתת לכל אחד כוס משלו.

הרמ"א אומר שאין לקחת כוס שפיו צר, מפני שלא יוכל לשתות רביעית בבת אחת.

מוזגים את הכוס הראשונה. במשך השנה, ראש המשפחה או עורך הסעודה עושה קידוש וכולם שומעים ממנו, אבל בפסח מכיון שיש חיוב ומצוה לשתות 'ארבע כוסות' ממלאים לכולם כוס יין או מיץ ענבים וכולם יחד קוראים בעמידה את הקידוש. **שתיית היין בהסיבה.**

כשליל הסדר חל בליל שבת אומרים:

יום הששי ויכלו השמים והארץ וכל צבאם. ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה. ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו, כי בו שבת מכל מלאכתו, אשר ברא אלהים לעשות:

כשחל בחול מתחילים כאן:

סברי מרנו ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן.

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו. ותתן לנו יהוה אלהינו באהבה (בשבת שבתות למנוחה ומועדים לשמחה. חגים וזמנים לששון. את יום (בשבת השבת הנה ואת יום): חג המצות הנה, ואת יום טוב מקרא קדש הנה זמן חרותנו (בשבת באהבה) מקרא קדש זכר ליציאת מצרים. כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים. (בשבת ושבת) ומועדי קדשך (בשבת באהבה וברצון) בשמחה ובששון הגתלתנו.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ (בשבת השַׁבָּת וְ) יִשְׂרָאֵל
וְהַזְּמַנִּים.**

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מְלַךְ הָעוֹלָם שֶׁהַחֲיֵינוּ
וְקִיָּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה.**

במוצאי שבת מקדשים לפי סדר: יין, קידוש, נר, הבדלה, זמן:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מְלַךְ הָעוֹלָם. בּוֹרֵא מְאוּרֵי
הָאֵשׁ.**

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מְלַךְ הָעוֹלָם. הַמְּבַדִּיל בֵּין
קֹדֶשׁ לְחֹל. בֵּין אֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים. בֵּין
יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה. בֵּין קִדְשַׁת שַׁבָּת
לְקִדְשַׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלְתָּ. וְאֵת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת
יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה קִדְשָׁתָּ. הַבְּדִלְתָּ וְקִדְשָׁתָּ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
בְּקִדְשָׁתְךָ:**

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמְּבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ.

ומברך שהחיינו
שותים הכוס בישיבה בהסיבת שמאל (הטייה אלכסונית של הגוף
לצד שמאל) דרך חירות .

וְרַחֵץ

נוטל ידיו כי כשאוכלים ירק רטוב צריך ליטול ידים . ומכיוון שאנו
אוכלים כרפס - ירק טבול במי מלח, עלינו ליטול ידים. לדעת
הרמב"ם נוטל ידיים ומברך, וכן פסק הגר"א. ואילו הרבי הזקן
פוסק, שנוטלים ידיים ללא ברכה, כי ברכות אינן מעכבות, וספק
ברכות להקל.
ימני לוקח תחילה את הספל כשהוא מלא מים ביד ימין תחילה,
ואחר כך מעביר ליד שמאל ונוטל את יד ימין.

איטר יד, לוקח את הספל כשהוא מלא מים ביד ימין ונוטל תחילה את יד שמאל.

כרפס

הרמז לאכילת הכרפס הוא: אותיות המילה כרפס הן 'ס פרך', כלומר: ששים ריבוא עבדו בפרך במצרים.

לכרפס יש מנהגים רבים, יש האוכלים בצל או תפוח אדמה, יש האוכלים ירק ששמו 'כרפס'. אוכלים את הכרפס פחות מכזית כדי שלא יצטרך לברך "בורא נפשות".

טובלים במי מלח או חומץ בכדי להתמיה את התינוקות. אוכלים בלי הסבה.

אחרי הכרפס לא ישייר את הירקות של הכרפס בקערה, כך ישארו בקערה רק חמישה סימנים.

נוטל פחות מכזית כרפס ויטבול במי מלח או חומץ ויברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה:

בליל הסדר אצל רבינו הזקן היה חסיד ששמו אברהם הרופא. הוא קיבל את השייריים של המצות, הכרפס, והמרור ורקח מהם תרופות. באותה שנה שכב בבית הרופאים חולה שלא יכלו לעזור לו. החסיד אברהם, נתן לו קצת מהשייריים ומיד נתרפא. אחד הרופאים הגדולים שנכח במקום נתפעל מזה. ובזמן שרבינו הזקן נאסר, אותו הרופא הביא עדות בבית המשפט על גדולתו של הרבי.

לחץ

חוצים את המצה האמצעית לשתיים, את החלק הגדול שומרים ל'אפיקומן', כי האפיקומן הוא במקום קרבן פסח, ומצד חשיבותו הוא החלק הגדול. החלק הקטן יניח בין הב' מצות השלימות, כי צריך לומר את ההגדה על לחם עוני.

שוברים את החלק הגדול (אפיקומן) לחמישה חלקים.

פעם אחת נזדמן אצל הרבי הרש"ב שנשבר האפיקומן לשישה חלקים במקום חמישה והרבי הניח חתיכה אחת בצד.

מגיד

עיקר המצוה של ליל הסדר היא לספר ביציאת מצרים ובכך מתחילה ההגדה.

יאמר הא לחמא עניא עד מה נשתנה. בלשון שמבינים הנשים והקטנים, או יפרש להם הענין. וכן עשה ר"י מלונדרי כל ההגדה בלשון לע"ז כדי שיבינו הנשים והקטנים.

מגלים קצת המצות, ומזמינים במילים הבאות הנאמרות בארמית את כל מי שירצה לבוא ולהשתתף עימנו בסעודת ליל הסדר:

הא לחמא עניא

די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים.

כל-דכפין ייתי ויכול, כל-דצריך ייתי ויפסח.

השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל.

השתא עבדין, לשנה הבאה בני חורין.

[תרגום: זהו לחם העוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים]

כל הרוצה יבוא ויאכל. כל הצריך יבוא ויפסח. השנה

כאן, לשנה הבאה בארץ ישראל. השנה עבדים, לשנה

הבאה בני חורין:]

מתחילים את מה נשתנה בקושיית "אין אנו מטבילין", ואחר כך "חמץ או מצה", ואחר כך "שאר ירקות", ואחר כך "בין יושבין ובין מסובין". זהו נוסח התלמוד ירושלמי הרמב"ם וחב"ד. לכאורה מדוע פסק הרמב"ם שאין מתחילים מקושיית "חמץ או מצה", שזה מן התורה גם בזמן שאין קרבן פסח, כמו שפסק התלמוד בבלי וכך מנהג רוב העולם היהודי, אלא, מתחילים מ"אין אנו מטבילים", והרי המרור רק מנהג בזמננו כי אין קרבן פסח? התשובה היא: אנו רוצים להראות שגם מנהג זה הוא חשוב ולא להסתכל על המנהג כדבר

קטן. כפי שפסק התלמוד ירושלמי. וגם בגלל שהרמב"ם אומר שצריך להאמין שבכל יום יבוא המשיח. לכן, גם המרור יהיה השנה מדאורייתא, כי נקריב קרבן פסח במועדו ובמקומו. כדי לחזק את האמונה במשיח, התחיל דווקא בחידוש שיתחדש עכשיו בגאולה שהמרור יהיה מדאורייתא ונאכל מן הזבחים והפסחים לרצון.

אמרו רבותינו זכרונם לברכה: סיפור יציאת מצרים מוכרח להיות בדרך שאלה ותשובה. אפילו מי שעורך סדר יחידי, הוא שואל את עצמו מה נשתנה הלילה הזה וכו'.

מכסים חזרה את המצות ומסלקים את הקערה לצד אחר. מוזגים כוס שניה וכאן הילדים שואלים מה נשתנה:

מָה נִשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלַּיְלוֹת?

שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אֵין אָנוּ מִטְבִּילִין אֶפֶילוּ פַּעַם אַחַת,

הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים.

שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֵמֶץ אוּ מֵצָה, הַלַּיְלָה

הַזֶּה כָּלוּ מֵצָה.

שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יִרְקוֹת, הַלַּיְלָה הַזֶּה

מְרוֹר.

שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵין וּבֵין מְסוּבֵין,

הַלַּיְלָה הַזֶּה כּוֹלְנוּ מְסוּבֵין.

אומרים 'הלילה הזה מרור' ולא 'כולו מרור'. מפני שאנו אוכלים גם שאר ירקות.

מחזירים את הקערה ומגלים שוב מקצת המצות ואומרים:

עֲבָדִים הֵיינו לַפְרָעָה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאָנוּ אֱלֹהֵינוּ

מִשָּׁם בְּיַד תְּזָקָה וּבְזֵרוּעַ נְטוּיָה וְאֵלֹהֵינוּ לֹא הוֹצִיא

**הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמְצָרִים, הֲרִי אָנוּ
וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מְשַׁעֲבָדִים הֵינּוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרָיִם,
וְאֶפִּילוּ כָּלֵנוּ תַּכְמִּים כָּלֵנוּ נְבוֹנִים כָּלֵנוּ יוֹדְעִים אֶת
הַתּוֹרָה, מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיציאת מצרים, וְכָל
הַמְרָבָה לְסַפֵּר בִּיציאת מצרים הֲרִי זֶה מִשְׁבַּח.**

הרבי הרי"צ בילדותו שאל את אביו הרש"ב מדוע אין מברכים על ההגדה? הרש"ב תירץ שמקובל הוא מאביו שקיבל מאביו עד רבינו הזקן שכשם שאין מברכים על ברכת המזון, כי היא עצמה ברכה, כך ההגדה היא עצמה ברכה.

בכל יום אנו מזכירים את יציאת מצרים בשש זכירות' אז מה המיוחד כל כך בפסח מכל השנה? התשובה היא: שהחיוב של כל יום הוא רק לזכור את יציאת מצרים בכללות, אבל בפסח החובה היא לספר בפרטיות.

**מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה
וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בְּבֵנֵי בְּרַק, וְהָיוּ
מְסַפְּרִים בִּיציאת מצרים כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה עַד שֶׁבָּאוּ
תְּלַמִּידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם רְבוֹתֵינוּ הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאת שְׁמַע שֶׁל
שַׁחֲרִית.**

מהמעשה הזה אנו למדים שגם כהנים גם לויים וגם גרים קיימו ביחד את מצוות והגדת לבנו ביום ההוא.

רבי טרפון ורבי אלעזר בן עזריה היו כהנים, רבי אליעזר היה לוי, ורבי עקיבא בן יוסף היה בן גרים.

**אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, הֲרִי אָנִי כְּכֹן שִׁבְעִים שָׁנָה וְלֹא
זָכִיתִי שֶׁתֹּאמַר יציאת מצרים בַּלַּיְלֹת, עַד שֶׁדָּרְשָׁה בֶּן
זוּמָא, שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם**

כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהִבְיֵא
הַלְּלוֹת, וְחֻמְמִים אוֹמְרִים יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל יְמֵי
חַיֶּיךָ לְהִבְיֵא לַיָּמֹת הַמְּשִׁיחִית.

רבי אלעזר בן עזריה היה ניצוץ מנשמתו של שמואל הנביא
שנפטר בגיל חמישים ושנים. כשרבי אלעזר בן עזריה היה בן
שמונה עשרה אמר: 'הרי אני כבן שבעים', כי יש לו גם את שנות
שמואל שהיו חמישים ושנים וביחד זה באמת שבעים.

בְּרוּךְ הַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, בְּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא, כְּנֹגֵד אַרְבַּעַת בְּנִים דְּבָרָה
תּוֹרָה, אֶחָד חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד
שְׂאִינֹו יוֹדֵעַ לְשִׂאוֹל.

חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר, מָה הַעֲדוֹת וְהַחֻקִּים
וְהַמְּשֻׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה אֱדֹנָי אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם, וְאֵף
אֶתָּה אֲמֹר לוֹ כִּי הִלְכוֹת הַפֶּסַח אֵין מִפְּטִירִין אַחַר
הַפֶּסַח, אֶפִּיקוּמָן.

מדוע החכם אומר אתכם, הרי הוא מוציא עצמו מן הכלל, לכם
ולא לו, במה הוא שונה מסגנון הרשע? אבל באמת סגנון החכם
שונה מאוד מסגנון הרשע כי הזכיר שם שמים, וכלל עצמו תחת
קבלת מלכות שמים ועבודתו. שהרי אמר "אשר צוה ה' אלוקינו",
המצוה הוא אלוקים אחד לכולנו, ומה שאמר אחר כך "אתכם",
קאי על תיבת "ציוה". רוצה לומר שהציווי הוא רק 'לכם' כי הוא
עדיין קטן ופטור מן המצוות. (יד מצרים)

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר, מָה הַעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם, לָכֶם וְלֹא
לוֹ, וְלִפִּי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכָּלָל כִּפְּרָה בְּעֵקֶר, וְאֵף
אֶתָּה הִקְהָה אֶת שְׁנֵי וְאֵמֵר לוֹ, בְּעֵבוּר זֶה עֲשֵׂה אֱדֹנָי לִי
בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם, לִי וְלֹא לוֹ, אֵלֹו הִיָּה שֵׁם לֹא הִיָּה נִגְאָל.

'אלו היה שם לא היה נגאל': אם היה שם במצרים לא היה נגאל אבל שכשמשיח יבוא, יגאל.

מדוע החכם מוזכר ליד הרשעה? התשובה היא: כדי שיוכל לקרבו. מכאן הרבי שליט"א לומד את עשרת המבצעים.

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר, מָה זֹאת, וְאִמְרָת אֱלֹו בְּחֻזֵּק יָד הוֹצִיאָנוּ אֲדָנִי מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים.

וְנִשְׁאַיְנוּ יוֹדְעַ לְשֵׂאוֹל אֶת פֶּתַח לוֹ, שְׁנֹאֲמָר, וְהִגְדַּת לְבַנְךָ בְּיוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֶבְרַת זֶה עָשָׂה אֲדָנִי לִי בְּצִאֲתִי מִמִּצְרַיִם.

יְכוֹל מֵרֵאשִׁי חֻדְשׁ, תִּלְמוּד לֹמֵר בְּיוֹם הַהוּא, אִי בְּיוֹם הַהוּא יְכוֹל מִבְּעוֹד יוֹם, תִּלְמוּד לֹמֵר בְּעֶבְרַת זֶה, בְּעֶבְרַת זֶה לֹא אִמְרָתִי אֶלָּא בְּשָׂעָה שְׁנִישׁ מִצָּה וּמְרוֹר מְנַחִים לְפָנֶיךָ.

מִתְחַלֶּה עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְעַכְשָׁיו קָרְבָנוּ הַמְּקוֹם לְעֲבוּדָתוֹ, שְׁנֹאֲמָר, וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר אֲדָנִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, בְּעֶבֶר הִנְהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מִעוֹלָם, תָּרַח אָבִי אֲבָרָהָם וְאָבִי נַחֲוֹר, וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

'מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו': מתחיל בגנות, תחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועבדים היינו. ומסיים בשבח שקרבנו המקום לעבודתו וגאל את אבותינו ממצרים. (רע"ב על מסכת פסחים)

'מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו': ואף על פי כן קרבנו המקום לעבודתו. ומצינו במדרש (ב"ר ס"ד) אחד אמר בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו והיה מצטער בעצמו וינחמהו ה'. (עבודת ישראל)

**וְאַקַח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבִרְהֶם מֵעֵבֶר הִנְהָר וְאוֹלֶף אוֹתוֹ
בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, וְאַרְבֵּה אֶת זְרַעוֹ, וְאַתֵּן לוֹ אֶת יִצְחָק,
וְאַתֵּן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו, וְאַתֵּן לְעֵשָׂו אֶת הַר
שְׁעִיר לְרִשְׁתּוֹ אוֹתוֹ, וְיַעֲקֹב וּבְנָיו יָרְדוּ מִצְרַיִם.**

וְאֵרְבֵה אֶת זְרַעוֹ וְגו': כתב האר"י ז"ל: ארבה בגימטריא יצחק'.
אחר כך כתוב "ואתן לו את יצחק" אתן ראשי תיבות של "אלה
תולדות נח" שהוא מורה על צדיק יסוד עולם. (עבודת ישראל)

וְיַעֲקֹב וּבְנָיו יָרְדוּ מִצְרַיִם: אמר יהושע: אל תחשבו שגלות היא רעה
לישראל, כמו ש-ה' נתן לעשו את הר שעיר, כך היה יכול ליתן
ליעקב את ארץ כנען. אלא, ה' יתברך נתן אותה להם על ידי יסורין,
כמו שאמרו חז"ל: 'ועל ידי זה יכנע לבבם ויקבלו התורה בסבר
פנים יפות ויזכו לאור באור החיים'. (מהר"י קארו ז"ל)

**בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהִקְדִּישׁ בְּרוּךְ
הוּא תֵשֵׁב אֶת הַקֶּץ, לְעֵשׂוֹת כְּמָה שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ
בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר, וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדַע תִּדַע פִּי
גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע
מֵאוֹת שָׁנָה, וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִי וְאַחֲרָי כֵן
יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גָּדוֹל.**

'גַּר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְגו': הרמב"ם ז"ל (הלכות תשובה פ"ו
ה"ה) מקשה מפני מה נתחייב פרעה ועמו על ששיעבדו את ישראל,
הלא כך גזר ה' יתברך בברית בין הבתרים, כמפורש בתורתינו
הקדושה (בראשית טו יג) 'כי גר יהיה זרעך וגו' ותירץ: אם היתה
הגזירה מפורשת בפרטיות על איזה אומה שתשעבד את ישראל.
דהיינו, אם הקדוש ברוך הוא היה מפרש בגזרתו שיהיו גרים בארץ
מצרים ועבדום ועינו אותם, אז היה פרעה ועמו צדיקים בנידון זה
ונקיים מהעונש. מפני שקיימו גזירת המקום ברוך הוא. אך באמת
גזירתו היתה סתומה היינו שאמר: 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא
להם' ולא פירש דווקא תחת איזה אומה ישתעבדו. א"כ כל אחד
ואחד מאומות העולם היה יכול להשמיט עצמו מזה, ולא לשעבד
את ישראל, ולהתנצל בטענה כי לא עליו נאמרה גזירה זו, שיהיה

הוא שליח בדבר. פרעה בחר בזה מרצונו וחפצו הרע, והעביד את בני ישראל בפרך. לכן קיבל שכרו בשלמות כראוי לו. (אוהב ישראל)

'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול': הגמרא מספרת שבימי אלכסנדר מוקדון, באו בני המצרים בדרישה שבני ישראל ישיבו להם את הכסף והזהב שלקחו מהם בצאתם ממצרים, כאשר שאלו אישה משכנתה כלי כסף וכלי זהב ולא החזירו אותם. על כך ענה להם גביהא בן פסיסא נציג היהודים: תנו לנו שכר עבודה של שישים ריבוא ששיעבדתם במצרים. מתשובה זו יש ללמוד שעיקר מטרתו של הרכוש לא הייתה להעניש את המצרים, אלא הרכוש נועד בעיקר להוות שכר לבני ישראל על עבודתם.

מכסים את המצות, מגביהים את הכוס ואומרים:

**וְהִיא שְׁעִמְדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שְׁלֵא אֶחָד בְּלֶבֶד עָמַד
עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ,
אֲלֵא שֶׁבְכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם.**

'עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם': היות שכל הכוונה והתכלית בירידתנו למצרים, כדי שנשיג שלימות, שיתפרסם אלקותו יתברך על ידינו. א"כ היטיב לומר שלא היה מספיק יציאת מצרים שכבר נשכח הדבר מלב האומות. אמנם בהיות בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם היא שעמד לנו שהפרסום מתמיד שבראות האומות שבכל דור ודור הקדוש ברוך הוא מצילנו יהיה להם לאות ויזכרו את יציאת מצרים. (מעשה השם)

מניחים את הכוס על השולחן ומגלים את המצות
**צֵא וְלָמַד מֵה בְּקִשׁ לְבֵן הָאֲרָמִי לַעֲשׂוֹת לְיַעֲקֹב אָבִינוּ,
שֶׁפָּרְעָה לֹא גָזַר אֲלֵא עַל הַזִּכְרִים וְלָבֵן בְּקִשׁ לַעֲקוֹר אֶת
הַכֹּל שֶׁנֶּאֱמַר: אֲרָמִי אָבִד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיִּגְרַשׁ שָׁם
בְּמַתִּי מִעֵט, וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עֲצוּם וָרֹב:**

'ולבן בקש לעקור את הכל': דהנה, זה מדת פשוטי העם כאשר יתן את ביתו לתלמיד חכם, והוא עודנו מהלך בצדקתו על התורה

והעבודה ולנסוע לצדיקי הדור. הנה מתעורר נגדו היצר הרע לקומם חותנו עליו להטותו מדרכו. מתחילה בא עליו בדברים רכים לפתותו: אתה בני לא טוב לך שבת תמיד בבית התורה ותפלה כל היום, רק שים ליבך גם על ענייני עולם הזה אשר נכון להחיות נפש ביתך, והוא גם מצוה רבה: 'טוב תורה עם דרך ארץ' וכדומה. אמנם זה היה מידת לבן הארמי אשר רצה להטות את יעקב אבינו מדרך צדקתו אל העולם הזה, והחליף את משכרתו עשרת מונים כדי לטרוד את מחשבתו. ולא נתנו אלוקים להרע עם יעקב אבינו, ויעקב אבינו חי וקיים בגוף גשמי. (רש"י תענית ה' עמוד ב')

וַיֵּרֶד מִצְרַיִם - אָנוּס עַל פִּי הַדְּבַר. וַיָּגֵר שָׁם - מְלַמֵּד שְׂלֵא יֵרֶד יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְהַשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֲלֵא לְגֹר שָׁם, שְׁנֹאֲמַר, וַיֵּאמְרוּ אֵל פְּרַעֲה לְגֹר בְּאַרְץ בְּאֵנוּ פִּי אֵין מְרַעָה לְצֹאן אֲשֶׁר לְעַבְדֶּיךָ פִּי כְבֵד הָרַעַב בְּאַרְץ פְּנֵעוּ, וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עַבְדֶּיךָ בְּאַרְץ גִּשְׁוֹ.

בְּמַתִּי מֵעַט - כְּמָה שְׁנֹאֲמַר, בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיִם וְעַתָּה שְׁמָה אֲדַנִּי אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרוֹב. וַיְהִי שָׁם לְגֹי - מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצִיגִים שָׁם. גְּדוֹל עֲצוּם - כְּמָה שְׁנֹאֲמַר, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאֵד מְאֵד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם. וְרַב - כְּמָה שְׁנֹאֲמַר, וְאֶעֱבֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמְיָךָ, וְאֹמֵר לְךָ בְּדַמְיָךָ תִּי וְאֹמֵר לְךָ בְּדַמְיָךָ תִּי: רַבָּה כְּצִמְחַת הַשְּׂדֵה נִתְתִּיךָ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתְּבוֹאִי בַעֲדֵי עַדְיִים שְׂדֵים נְכוֹנוֹ וּשְׁעָרָךָ צִמְחַת וְאֵת עָרוֹם וְעָרְיָה:

'ארמי אבד אבי': כאן רמזו על ארבע גליות:

ארמי - גלות בבל שנאמר "ארמי אובד אבי".

ו"ירד מצרימה" וגו' וירעו אותנו" וגומ' - גלות מצרים.

"ויענונו" - גלות יון.

"ויתנו עלינו עבודה קשה" - גלות אדום. (מגיד מישרים)

'לגור בארץ באנו: מפני זה אמר וישב ישראל כלומר נתישב שם. לא כמחשבת בניו לפרעה "לגור בארץ באנו" כי היו סבורים לחזור לארץ כנען ככלות הרעב מיד ועל כן אמרו לגור ולא להתישב. (רבנו בחיי)

'ובני ישראל פרו וישרצו וגו': שהיו יולדות שישה בכרס אחת. בשמות רבה אמרו: כל אחת ואחת יולדת שישה בכרס אחד שנאמר "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד". ויש אומרים: שנים עשר - "פרו" שנים "וישרצו" שנים "וירבו" שנים "ויעצמו" שנים "במאד" שנים "מאד" שנים הרי זה שנים עשר. (מזרחי)

וַיֵּרְעוּ אֶתְנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה. וַיֵּרְעוּ אֶתְנוּ הַמִּצְרִים - כָּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהִיָּה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שׁוֹנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ. וַיַּעֲנוּנוּ - כָּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּשְׁיִמוּ עָלֵינוּ שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוּ בְּסִבּוֹתֵם וַיִּבְּן עָרֵי מִסְכָּנוֹת לְפָרְעֹה אֵת פֶּתֶם וְאֵת רַעְמִסֵּס. וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה - כָּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָה. וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם בְּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחַמֵּר וּבְלִבָּנִים וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשָׂדֵה אֶת כָּל-עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרָךְ

'וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו': ידוע שעל ידי הגלות מגיעה הגאולה. מבאר רבינו הזקן בתורה אור פרשת שמות דיבור המתחיל "קול דודי הנה זה בא", העבודה בגלות צריכה להיות בכמה אופנים:

'וימררו את חייהם,' שצריך להתפלל במר ליבו אל ה' שירחם עליו לחזור בתשובה.

'בעבודה קשה' - צריך עבודה קשה לשבור את הקליפות והתאוות. כמו חרב קשה שמכים בה ולא נשברת, לעומת זאת הברזל הרך שיכו בו ישבר. כך צריך עבודה קשה בחומר ובלבנים,

צריך ללבן את ההלכות. אף על פי שהם גשמיים, יסודותם בהררי קודש מפי שכניה.

'ובכל עבודה בשדה' - השדה הוא בחוץ, לכן מרמז על לימוד הברייתות, שבריינתא פירושו חוץ, כי למדו אותם האמוראים מחוץ לתנאים.

'את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך' - פירשו רבותינו שגברים עבדו בעבודות נשים. זהו שבירת הטבע, כך אם יש לאדם הרגל לא טוב שנעשה אצלו טבע, צריך לשנותו וזוהי העבודה בזמן הזה.

וּנְצַעַק אֶל אֲדֹנָי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע אֲדֹנָי אֶת קִלְנוּ וַיִּרְא אֶת עֲנִינוּ וְאֶת עֲמָלֵנוּ וְאֶת לַחְצָנוּ. וּנְצַעַק אֶל אֲדֹנָי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמַת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעְקוּ, וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבָדָה.

וַיִּשְׁמַע אֲדֹנָי אֶת קִלְנוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב. וַיִּרְא אֶת עֲנִינוּ - זֶה פְּרִישׁוֹת דָּרָךְ אֶרֶץ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע אֱלֹהִים. וְאֶת עֲמָלָנוּ - אֵלּוּ תְּבָנִים, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, כָּל הַבֶּן הַיְלֹוֹד הַיְאֲרָה תִּשְׁלִיכֻהוּ וְכָל הַבַּת תִּתְחַיֵּן. וְאֶת לַחְצָנוּ - זֶה הַדְּחַק, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחֲץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לוֹחֲצִים אוֹתָם.

'וימת מלך מצרים ויאנחו וגו': קשה בזה הפסוק. אדרבה היה להם לשמוח. ורש"י כתב מה שכתב. עוד קשה וידע אלקים. ופירשו מפרשים דהענין הוא כשמלך מת אזי כל עמו בוכין וצועקין ומספידין עליו ומי שאינו עושה כן פוגם בכבוד המלכות. הנה כל מצרים היו צועקים ובוכים וישראל גם כן צעקו, אבל צעקתם היתה מקושי העבודה. וזהו שנאמר: 'ויאנחו בני ישראל מן העבודה'. כל העולם היו סוברים שהם צועקים כצעקת שאר עבדי המלך על פטירת המלך. אבל, 'וידע אלקים', הוא יתברך היודע המחשבות הצפונות שהם צעקתם לה' יתברך ומתפללין על צרות העבודה. (השל"ה הקדוש)

יִירָא אַלְקִים וְגו': ראה שאין בידם מעשים טובים וגאלם שנאמר (תהלים קו) ויושיעם למען שמו. (מדרש תנחומא) על אף שמידת הדין קיטרגה עליהם, זכר הקדוש ברוך הוא את בריתו עם אבותינו הקדושים אברהם, יצחק, ויעקב.

'כֵּל הַבֵּן הַיְלוּד הַיֵּאֲרָה תְּשִׁלִּיכֻהוּ': גזר לזרוק ליאור בפעם השניה גם ילדים מצרים. ולכן אמר הכתוב כל הבן.

וילך איש מבית לוי להיכן הלך? אמר רב יהודה בר זבינא שהלך בעצת בתו. תנא: עמרם גדול הדור היה, כיון שראה שאמר פרעה 'כל הבן הילוד היארה תשליכוהו', אמר לשוא אנו עמלים. עמד וגירש את אשתו, עמדו כולם וגירשו את נשותיהם. אמרה לו ביתו: אבא קשה גזירתך יותר משל פרעה. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות. פרעה לא גזר אלא בעולם הזה ואתה בעולם הזה ובעולם הבא. פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו ספק אינה מתקיימת אתה צדיק בודאי שגזרתך מתקיימת. עמד והחזיר את אשתו עמדו כולם והחזירו את נשותיהם. (סוטה יב א)

וַיֹּצִיאֵנוּ אֲדֹנָי מִמִּצְרַיִם, בְּיַד חֲזָקָה, וּבְזֶרַע נְטוּיָה, וּבְמַרְאֵ גְדוֹל, וּבְאֲתוֹת, וּבְמִפְתֵּימ. וַיֹּצִיאֵנוּ אֲדֹנָי מִמִּצְרַיִם - לֹא עַל יְדֵי מַלְאָךְ, וְלֹא עַל יְדֵי שַׂרְף, וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ, שְׁנֹאֲמַר, וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהַפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאֲדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעֲשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי אֲדֹנָי:

וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה, אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ, וְהַפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲנִי וְלֹא שַׂרְף, וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעֲשֶׂה שְׁפָטִים, אֲנִי וְלֹא הַשְּׁלִיחַ, אֲנִי אֲדֹנָי, אֲנִי הוּא וְלֹא אֲחֵר.

'אני ולא מלאך': אמר רבי יהודה: מכאן למדנו כח גבורתו של הקדוש ברוך הוא ומעלתו, שהוא גבוה על הכל. אמר הקדוש ברוך הוא: אומה זו של מצרים מזהמת ומטונפת, ואין ראוי לשגר

מלאך או שרף, דבר קדוש בין רשעים ארורים מטונפים אלא אני.
הקדוש ברוך הוא נושא הפכים ולא מוגבל. (זוהר)

**בְּיַד תְּזַקֶּה - זֶה הַדָּבָר. כְּמָה שׁוֹנְאָמֵר, הִנֵּה יַד אֲדָנִי הוֹיָה
בְּמִקְנֶה אֲשֶׁר בְּשִׂדָּה בְּסוֹסִים בְּחִמּוּרִים בְּגַמְלִים בְּבִקָּר
וּבְצֹאן דָּבָר כְּבֵד מְאֹד.**

**וּבְזֵרַע נְטוּיָה - זו הַחֶרֶב. כְּמָה שׁוֹנְאָמֵר, וְתִרְבוּ שְׁלוּפָה
בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל רִוּשָׁלַיִם. וּבְמָרָא גְדוֹל - זֶה גְלוּי שְׂכִינָה.
כְּמָה שׁוֹנְאָמֵר, או הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקְרֵב
גּוֹי בְּמִסּוֹת בְּאֵתָת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיַד תְּזַקֶּה וּבְזֵרַע
נְטוּיָה וּבְחִמּוּרָאִים גְּדֻלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְכֶם אֲדָנִי
אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיךָ. וּבְאֵתָת - זֶה הַמְּטָה. כְּמָה
שׁוֹנְאָמֵר, וְאֵת הַמְּטָה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֵת
הָאֵתָת.**

**וּבְמוֹפְתִים - זֶה הַדָּם. כְּמָה שׁוֹנְאָמֵר, וְנָתַתִּי מוֹפְתִים
בְּשָׂמַיִם וּבָאָרֶץ.**

'הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה': שלושה מיתות היה בבהמות:
אחת בדבר, אחת במכת ברד ואחת שהומתו בכורי הבהמות. מה
היתה המיתה שלהם? שכתוב "הנה יד ה' הויה במקנך אשר
בשדה" מפני מה לא כתוב בכלום יד ה' אלא כאן. אלא זו היא היד
בחמישה אצבעות שהרי בתחילה כתוב "אצבע אלקים היא". וכאן
כל החמש אצבעות וכל אצבע ואצבע הרגה מין אחד. וחמישה
מינים היו שכתוב "בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן" הרי
חמשה מינים לחמש אצבעות שנקראות יד לפיכך כתוב "הנה יד
ה' הויה וגו' דבר כבד מאוד". (זוהר)

'ואת המטה הזה תקח בידך': במדרש אמר רבי יהודה בר אמי:
המטה משקל ארבעים סאה היה, ושל סנפריז היה, ועשר מכות
חוקות עליו בנוטריקון דצ"ך עד"ש באח"ב. (שפתי כהן)

בעת אמירת דם ואש ותמרות עשן, שופכים מהגביע שלושה
טפטופים לתוך כלי שבור (ויכוון שהכוס הוא סוד המלכות ושופך

מהיין שבתוכו סוד האף והזעם שבה על-ידי כח הבינה לתוך כלי
שבור סוד הקליפה שנקראת ארור:

דם, ואש, ותמרות עשן.

דָּבָר אַחֵר, בְּיַד תְּזַקֶּה - שְׁתִּיב, וּבְזֶרַע נְטוּיָה - שְׁתִּיב,
וּבְמַרְא גְדוֹל - שְׁתִּיב, וּבְאֵתוֹת - שְׁתִּיב, וּבְמוֹפְתֵיב -
שְׁתִּיב.

אֵלוֹ עֶשֶׂר מִפּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמַּצְרִיב
בְּמַצְרִיב. וְאֵלוֹ הֵן:

באמירת עשר מכות ישפוך עוד עשר שפיכות מהכוס עצמו (ויכוון
בשפיכה גם כן כנזכר לעיל) ומה שנשאר בכוס (נעשה סוד יין
המשמח) לכך לא ישפוך אלא יוסיף יין:

**דם, צִפְרֻדֵּעַ, כְּנִיב, עָרוֹב, דָּבָר, שְׁחִינ, בְּרֵד, אֲרָבָה, חֲשָׁד,
מִפֶּת בְּכוֹרוֹת.**

רַבִּי יְהוּדָה הֵיךְ נוֹתֵן בָּהֶם סְמָנִיב:

גם כאן שופכים שלוש שפיכות

דַּצ"ד עַד"ש בְּאֵת"ב:

רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר: מִזֵּינ אֵתָה אוֹמֵר שְׁלֵקוּ הַמַּצְרִיב
בְּמַצְרִיב עֶשֶׂר מִפּוֹת, וְעַל הַיָּב לְקוֹ תִּמְשִׁיב מִפּוֹת.
בְּמַצְרִיב מָה הוּא אוֹמֵר, וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטְמִיב אֶל פְּרַעֲה
אֲצַבֵּעַ אֱלֹהִיב הִיא, וְעַל הַיָּב מָה הוּא אוֹמֵר, וַיֵּרָא
יִשְׂרָאֵל אֵת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֲדֹנִי בְּמַצְרִיב וַיִּירָאוּ
הָעַם אֵת אֲדֹנִי וַיֹּאמְרֵנוּ בְּאֲדֹנִי וּבְמִשְׁהַ עֲבָדוֹ, כִּמָּה לְקוֹ

בְּאַצְבַּע עֶשְׂרֵי מַכּוֹת, אָמֹר מַעֲתָה בְּמִצְרַיִם לָקוּ עֶשְׂרֵי
מַכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מִיָּוֵן שָׁפַל מָכָה וּמָכָה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם הִיָּתָה שָׁל אַרְבַּע מַכּוֹת.
שְׁנֵאֲמַר, יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֲבָרָה, וְזַעַם, וְצָרָה, מִשְׁלַחַת
מִלְּאֲכֵי רָעִים. עֲבָרָה אַחַת, וְזַעַם שְׁתַּיִם, וְצָרָה שְׁלֹשׁ,
מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכֵי רָעִים אַרְבַּע, אָמֹר מַעֲתָה בְּמִצְרַיִם לָקוּ
אַרְבָּעִים מַכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאַתִּים מַכּוֹת:

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִיָּוֵן שָׁפַל מָכָה וּמָכָה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם הִיָּתָה שָׁל חֲמִשׁ מַכּוֹת.
שְׁנֵאֲמַר, יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֲבָרָה, וְזַעַם, וְצָרָה, מִשְׁלַחַת
מִלְּאֲכֵי רָעִים. חֲרוֹן אַפּוֹ אַחַת, עֲבָרָה שְׁתַּיִם, וְזַעַם שְׁלֹשׁ,
וְצָרָה אַרְבַּע, מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכֵי רָעִים חֲמִשׁ, אָמֹר מַעֲתָה,
בְּמִצְרַיִם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים וּמֵאַתִּים
מַכּוֹת.

כַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלִינוּ:

דִּינֵנו:	אֱלוֹ הוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים.
דִּינֵנו:	אֱלוֹ עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, וְלֹא עָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם.
דִּינֵנו:	אֱלוֹ עָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם, וְלֹא הִרְגָ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם.
דִּינֵנו:	אֱלוֹ הִרְגָ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מְמוֹנָם.
דִּינֵנו:	אֱלוֹ נָתַן לָנוּ אֶת מְמוֹנָם, וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם.
דִּינֵנו:	אֱלוֹ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחִרְבָּה.
דִּינֵנו:	אֱלוֹ הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחִרְבָּה, וְלֹא שָׁקַע צָרִינוּ בְּתוֹכוֹ.

אלו שִׁקַּע צָרִינוּ בְּתוֹכוֹ, וְלֹא סִפַּק צָרְכֵנוּ בַּמִּדְבָּר
אַרְבָּעִים שָׁנָה.

דִּינּוֹ:

אלו סִפַּק צָרְכֵנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה, וְלֹא הֶאֱכִילֵנוּ
אֶת הַמֶּן.

דִּינּוֹ:

אלו הֶאֱכִילֵנוּ אֶת הַמֶּן, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת.

דִּינּוֹ:

אלו נָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת, וְלֹא קָרַבְנוּ לְפָנֵי הַר סִינַי.

דִּינּוֹ:

אלו קָרַבְנוּ לְפָנֵי הַר סִינַי, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה.

דִּינּוֹ:

אלו נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא הִכְנִיסֵנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

דִּינּוֹ:

אלו הִכְנִיסֵנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בָנָה לָנוּ אֶת בַּיִת

דִּינּוֹ:

הַבְּחִירָה.

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה טוֹבָה כְּפוּלָה וּמְכַפֶּלֶת לְמָקוֹם עָלֵינוּ,
שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְעָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, וְעָשָׂה
בְּאֱלֹהֵיהֶם, וְהִרְגָ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם, וְנָתַן לָנוּ אֶת מְאוֹנָם, וְקָרַע
לָנוּ אֶת הַיָּם, וְהֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּתַרְבֵּה, וְשִׁקַּע צָרִינוּ בְּתוֹכוֹ,
וְסִפַּק צָרְכֵנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה, וְהֶאֱכִילֵנוּ אֶת הַמֶּן,
וְנָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת, וְקָרַבְנוּ לְפָנֵי הַר סִינַי, וְנָתַן לָנוּ אֶת
הַתּוֹרָה, וְהִכְנִיסֵנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבָנָה לָנוּ אֶת בַּיִת
הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ.

'עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה': כּוֹלֵם הֵם ט"ו מַעֲלוֹת. חֲשׁוֹן זֶה אֵל תֹּאמֶר
שֶׁהִיָּה בַּמִּקְרָה, כִּי הַחֲשׁוֹן וּמִסְפָּר זֶה נִמְצָא שֶׁהִיָּה מַעֲזַרַת נְשִׁים
לְעִזְרַת יִשְׂרָאֵל ט"ו מַעֲלוֹת, וְהֵם כִּנְגַד ט"ו שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בִּסְפָר
תְּהִלִּים. הִירַח עוֹלָה חֲמִישֶׁה עֶשֶׂר יָמִים עַד תְּכִלִּית מְלוֹאָה. (גְּבוּרַת
הַשֵּׁם)

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הִיָּה אוֹמֵר כָּל-שָׁלֹא אָמַר שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ
בְּפֶסֶח לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ וְאֵלּוּ הֵן:

פֶּסֶח מִצָּה וּמְרוֹר

פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש קיים על שום מה?
על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים שנאמר:
ואמרתם זבח פסח הוא ליהוה אשר פסח על בתי בני ישראל
במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם
וישתחו.

מגלים את המצה החצויה ואומרים:

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה?
על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להקמיץ עד
שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא
וגאלם שנאמר:
ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא
קמיץ כי גרשו ממצרים ולא נכלו להתמהמה וגם צדה לא
עשו להם:

אוחזים במרור אשר באמצע הקערה ואומרים:

מרור זה שאנו אוכלים על שום מה?
על שום שמררו המצרים את תני אבותינו במצרים
שנאמר:
וימררו את תנייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל
עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך.

'פסח מצה ומרור': פסח, מצה, ומרור מורים: בזכות האבות יצאו
ישראל ממצרים ובשבילם זכו ישראל אל הגאולה.

הפסח הוא כנגד יעקב אבינו. במדרש בפרשת ויחי מובא: **"אל נא תקברני נמשלתי כשה"**, שנאמר (ירמיה נ ז) **"שה פזורה ישראל"**. המצרים נמשלים לחמור, שנאמר (יחזקאל כג כ) **"אשר בשר חמורים בשרם"**. למדנו מזה: יעקב אבינו נקרא שה, וכנגדו הפסח שהיה שה תמים.

המרור הוא כנגד יצחק אבינו, שהיה במרירות בגלל שכהו עיניו מראות. נאמר במדרש בפרשת תולדות, יצחק חדש את ענין הנסיונות.

המצה היא כנגד אברהם אבינו. שהמצה נבדלת מן השאור, ואברהם אבינו נבדל מן השאור של האומות, כמו שהמצה נבדלת מן השאור. (דברי נגיידים)

'שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ': משמע שאילו היה מספיק להחמיץ היינו אוכלים חמץ? אבל כבר לפני ליל מכת בכורות מראש חודש ניסן כבר ניצטוו על החמץ? תירץ רבי ישעיה ז"ל: הקדוש ברוך הוא ציוה שיהיו אוכלים מצות כל שבעה ולא חמץ. צפה והביט שעתידין ישראל שיוגרשו משם ולא יניחום לעמוד שם עד שיחמיץ, ומפני זה הזהיר על חמץ לדורות כל שבעה. זכר על מה שנעשה להם בצאתם ממצרים. כי הקדוש ברוך הוא רואה את העתיד. הרבי שליט"א מבאר במאמר דיבור המתחיל: 'מצה זו שאנו אוכלים' שנת תשמ"ט: שיש שתי דרגות בביטול: דרגא א' - צריך עליה ציווי מראש חודש, כי עדיין יש בליבו קצת ישות וצריך להזהירו על כך. דרגא שניה - של ליל הסדר שלא הספיק הבצק להחמיץ, כי יש התגלות השם בליבו וכל הישות התבטלה. כי, 'מעט מן האור דוחה הרבה מן חושך'. מאמר זה אמר הרבי לראשונה לאחר ההפסק הארוך מאז גזירת הספרים.

'וגם צדה לא עשו להם': להודיע שבחן של ישראל שלא אמרו למשה היאך נצא למדבר ואין לנו צידה לדרך, אלא האמינו והלכנו אחר משה. (מכילתא)

'מרור זה שאנו אוכלים': מרור בזמן הגלות הוא מדברי סופרים, מפני שהוא תלוי בקרבן פסח. הבולע מרור לא יצא לפי הרמב"ם. מפני שלא טעם טעם מר. לפי רש"י וכן לפי עוד פוסקים, יצא שבוודאי טעם משהו מר, אם בשלם או כבשם לא יצא לפי שבטל הטעם. (רמב"ם)

**בְּכֹל-דּוֹר וְדוֹר חָיֵב אָדָם לְרֹאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִילוֹ הוּא יֵצֵא
מִמִּצְרַיִם**

**שְׁנֵאמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה
יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּלֶבֶד גָּאֵל הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מִמִּצְרַיִם אֲלֵא אֵף אוֹתָנוּ גָּאֵל עִמָּהֶם שְׁנֵאמַר:
וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הִבִּיא אֹתָנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאֲבוֹתֵינוּ.**

יבכל דור ודור חייב אדם וגו': זהו ענין הזכרת יציאת מצרים בכל יום כאילו היום הזה יצאו. (השל"ה הקדוש)

לראות את עצמו וגו': הרמב"ם ז"ל והאדמו"ר הזקן שינו מלשון המשנה וההגדה וכתבו: "חייב אדם להראות את עצמו". וצריך להבין מדוע הם שינו מנוסח ההגדה "חייב אדם לראות את עצמו" שהוא נוסח המשנה. הביאור הוא שמצוות סיפור יציאת מצרים בליל ט"ו בניסן נלמדת מהכתוב "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר". כלומר בנוסף לחובת זכירת יציאת מצרים בכל יום קיים בליל ט"ו בניסן חיוב מיוחד לספר לבנך. מאחר שמצינו שבסיפור יציאת מצרים בלילה חייבים לשתף את הזולת, אנו למדים שגם החובה לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים צריכה להיעשות בשיתוף עם הזולת, "להראות" לאחרים. כלומר לתת ביטוי גלוי ומעשי לתחושה שהוא עצמו יצא משעבוד מצרים. זהו גם המקור, שכל מעשה לילה זה, צריך להיעשות בהסיבה דרך חירות כדי להראות בגלוי את הרגשת האדם, 'שכאילו הוא עצמו יצא משיעבוד מצרים'. שינוי הלשון בהלכה בא ללמדנו, שבנוסף לכך שאדם חייב לראות ולהרגיש זאת בעצמו, עליו להראות זאת אף לאחרים. (לקו"ש)

מכסים את המצות, מגביהים את הכוס עד סיום ברכת אשר גאלנו (המסתיימת במילים "גאל ישראל"):

**לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיִּיבִים לְהוֹדוֹת לְהִלָּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם
לְהַדָּר לְבָרֵךְ לְעֲלֹה וּלְקַלֵּס לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל**

הַנְּסִים הָאֵלֹהִים הוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוֹת לַחֲרוֹת מִיַּגְוֹן לְשִׁמְחָה וּמֵאֲבֵל
לְיוֹם טוֹב וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל וּמִשְׁעַבּוּד לְגְאוּלָּה וְנֹאמַר
לְפָנָיו הִלְלוּיָהּ.

הִלְלוּיָהּ הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה. הִלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה. יְהִי שֵׁם יְהוָה
מְבוֹרָךְ. מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. מִמְזֶרֶח שָׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. מִהַלֵּל
שֵׁם יְהוָה. רַם עַל כָּל גּוֹיִם יְהוָה. עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ. מִי כִּיהוָה
אֱלֹהֵינוּ הַמְּגַבִּיהִי לְשִׁבְתָּ. הַמְּשִׁפִּילִי לְרֹאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.
מְקַיְמִי מַעֲפָר דָּל. מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן. לְהוֹשִׁיבִי עִם גְּדִיבִים.
עִם גְּדִיבֵי עַמּוֹ. מוֹשִׁיבֵי עֲקָרַת הַבַּיִת. אִם הַבָּנִים שִׁמְחָה.
הִלְלוּיָהּ.

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. בַּיַּת יַעֲקֹב מֵעַם לוֹעֵז. הִיָּתָה יְהוּדָה
לְקֹדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְשֻׁלוֹתָיו. הַיּוֹם רְאֵה וַיְנַס. הִיָּרְדֵן יִסֹּב
לְאַחֹר. הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים. גְּבְעוֹת כְּבָנֵי צֹאן. מַה לָּךְ הַיּוֹם
כִּי תִנּוּס. הִיָּרְדֵן תִּסֹּב לְאַחֹר. הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים. גְּבְעוֹת
כְּבָנֵי צֹאן. מִלְּפָנֵי אֲדוֹן חוֹלֵי אֶרֶץ. מִלְּפָנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הַהֶפְכִי
הַצּוֹר אֲגַם מַיִם. תִּלְמִישׁ לְמַעַיְנו מַיִם.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת
אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם וְהַגִּיעָנוּ הַלִּילָה הַזֶּה לְאָכֵל בּוֹ מִצֶּה וּמְרוֹר
כִּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַלֵּהֵי אֲבוֹתֵינוּ יִגִּיעָנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים
אַחֲרִים הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ לְשִׁלּוֹם שְׂמֵחִים בְּכִנּוּן עִירָה וְשִׂשׂוֹיִם
בְּעַבְדוֹתָהּ וְנֹאכֵל שֵׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים (בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת
:מִן הַפְּסָחִים וּמִן הַזְּבָחִים) אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבַּחֲךָ
לְרִצּוֹן וְנוֹדָה לָּךְ שִׁיר תְּדַשׁ עַל גְּאֻלְתָּנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁנוּ בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה גָּאֵל יִשְׂרָאֵל.

מברכים ושותים בהסבה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַקָּפָן.

כששותה כוס שניה, לדעת הרמב"ם ז"ל מברך על כוס שניה 'בורא פרי הגפן', וכן מנהגינו.

לדעת הבית יוסף: שותה כוס שניה ואין מברך עליו לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה.

לדעת הרמ"א: המנהג בין האשכנזים לברך ברכה ראשונה על כל כוס וכוס, אבל ברכה אחרונה אין מברכים רק אחר האחרון לבד.

הרמב"ם פוסק בהלכות חמץ ומצה פרק ח' הלכה ו': לוקח שני ריקין וחולק אחד מהן ומניח פרוס לתוך שלם ומברך: 'המוציא לחם מן הארץ'. מפני מה אינו מברך על שתי ככרות כשאר ימים טובים? משום שנאמר לחם עוני מה דרכו של עני בפרוסה, כך מברך על מצה אחת.

אחר כך כורך מצה ומרור כאחת, ומטבל בחרוסת ומברך: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצות ומרורים" ואכלן. אם אכל מצה בפני עצמה, ומרור בפני עצמו מברך על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. משמע שהרמב"ם ז"ל פוסק שיהיו שני מצות בלבד בקערה ואילו הבית יוסף פוסק באורח חיים הלכות פסח סימן תע"ב הלכה ד': מביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה שלוש מצות. משמע שהבית יוסף פוסק שיהיו שלוש מצות, שהיה מכבד את האריז"ל. האריז"ל אמר שיהיו שלוש מצות בקערה, כפי שחידש הרא"ש. עם ישראל היו לוקחים שני מצות עד אחרי חמש מאות שנה מזמן הרמב"ם, שאז האריז"ל פסק לקחת שלוש מצות כפי פסק הרא"ש שהיה אחרי הרמב"ם.

רחצה

נוטלים ידיים ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו

וְצִוְנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם

מוֹצֵיא

אוחזים בכל שלשת המצות שעל הקערה כסדר הנחתם —
הפרוסה בין שתי השלימות ומברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמוֹצֵיא לְתָם מִן
הָאָרֶץ.**

קודם יברך המוציא לחם מן הארץ לפני ברכת על אכילת מצה
משום תדיר ושאינו תדיר קודם.

מִצָּה

ולא בוצעים מהם, אלא מניחים את המצה השלישית (התחתונה)
להישמט מן היד, ומברכים על הפרוסה (החצויה) עם העליונה
טרם שבירתן. מכוונים במחשבה לפטור גם כן אכילת הכריכה
שממזה השלישית וגם אכילת האפיקומן בברכה זו:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְנוּ עַל אֲכִילַת מִצָּה.**

אחר כך בוצעים כזית (שיעור מידת 'כזית': כשליש מצת יד) מכל
אחת משתיהן (מהעליונה ומהחצויה) ואוכלים יחד בהסיבה.

מְרוּר

לוקחים כזית מרור, וטובלים בחרוסת, מנערים את החרוסת מעל
המרור כדי שלא יתבטל טעם המרירות, ומברכים ברכה זו:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְנוּ עַל אֲכִילַת מְרוּר.**

אוכלים בלי הסבה.

כורך

לוקחים את המצה השלישית התחתונה, וחזרת (המרור בתחתית הקערה) עימה כשיעור כזית, טובלים בחרוסת, כורכים יחד (מצה מעל ומצה מתחת) ואומרים:

**כּוּ עֲשֵׂה הַלֵּל בְּזִמְנֵי שְׁבִיטַת הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קִיָּים הִיָּה כּוּרְךָ פֶּסַח
מִצָּה וּמְרוּר וְאוֹכֵל בְּיַחַד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: עַל מִצּוֹת וּמְרוּרִים
יֵאכְלֵהוּ:**

אוכלים ביחד ובהסיבה

שולחן עורך

אוכלים ושותים את סעודת החג.
מנהיגנו לאכול את הביצה שבקערה ולטבול את הביצה במי מלח.
אפשר לשתות יין בין כוס שניה לשלישית.

צפון

בסיום הסעודה אוכל כל אחד כזית מהאפיקומן כדי שישאר טעם המצות. ניתן להוסיף ממצות אחרות לאפיקומן. את האפיקומן אוכלים בהסיבה:

ברך

מנהיגו של הרבי למזוג את כוסו של אליהו הנביא לפני ברכת המזון. ויש להקדים את מזיגת כוסו של אליהו הנביא למזיגת כוסו השלישית.

מוזגים כוס שלישית ומברכים ברכת המזון

**שִׁיר, הַמְעֲלוֹת: בְּשׁוֹב יְהוָה, אֶת-שִׁבִּית צִיּוֹן הִיָּינוּ,
כְּחֻלְמִים. אֵז יִמְלֵא שְׂחֹק, פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה: אֵז, יֵאמְרוּ**

בגוים הגדיל יהוה, לעשות עם-אלה. הגדיל יהוה, לעשות
עמנו היינו שמחים. שובה יהוה, את שביתנו פאפיקים
בנגב. הזרעים בזמעה ברנה יקצרו. הלוח ילח, ובכה נשא
משך-הזרע: בא-יבא ברנה נשא, אלמתיו.

לבני-קרת, מזמור שיר: יסודתו בהררי-קדש: אהב יהוה
שערי ציון מכל, משפנות יעקב: נכבדות מדבר בך עיר
האלהים סלה. אזפיר רהב ובכל לידעי הנה פלשת וצר עם-
כוש זה ילד שם. ולציון יאמר איש ואיש ילד-בה והוא
יכוננה עליון. יהוה יספר בכתוב עמים זה ילד שם
סלה. ושרים כחללים כל-מעניי בך.

אברכה את יי בכל עת תמיד תהלתו בפני. סוף דבר הכל
נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם.
תהלת יי ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד
ואנחנו נברך יה מעתה ועד-עולם הללויה.

נזהרים ביותר ממצה שרויה ולכן למים אמצעים ואחרונים אין
להעביר ידיו על שפתיו.

קודם מים אחרונים יאמר: זה חלק-אדם רשע מאלהים ונתלת
אמרו מאל:

שוטפים קצות האצבעות במים ואומרים:

וידבר אלי, זה השלחן אשר לפני יי:

אם מברכים בזימון המברך אומר: הב לך ונברך:

המסובים עונים: יהי שם יי מברך מעתה ועד עולם:

המברך אומר: ברשות אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

מִרְנֹו וּרְבִנֹו וּרְבוּתֵי נְבֻרָךְ (בעשרה: אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֶכְלֵנוּ

מִשְׁלוֹ:

המסובים עונים: בְּרוּךְ (בעשרה: אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֶכְלֵנוּ מִשְׁלוֹ

ובטובו חיינו:

ומי שלא אכל עונה: בְּרוּךְ (בעשרה: אֱלֹהֵינוּ) וּמְבָרֵךְ שְׁמוֹ

תמיד לעולם ועד:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֵךְ הָעוֹלָם הַזֶּה אֵת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוֹבוֹ
בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים הוּא נוֹתֵן לָחֶם לְכֹל בֶּשָׂר פִּי לְעוֹלָם
חֶסֶד: וּבְטוֹבוֹ הַגָּדוֹל עִמָּנוּ תְּמִיד לֹא חָסַר לָנוּ וְאֵל יַחְסֹר לָנוּ
מְזוֹן לְעוֹלָם וָעֶד: בְּעֶבֶר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל פִּי הוּא אֵל זֶן וּמְפָרֵס
לְכֹל וּמְטִיב לְכֹל וּמְכִיֵן מְזוֹן לְכֹל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא כְּאֹמֹר
פֹּתַח אֶת-יַדָּךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכֹל-חַי רַצוֹן: בְּרוּךְ אַתָּה יי. הַזֶּה אֵת
הַכֹּל:

נוֹדָה לָךְ יי אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבּוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה
וּרְחֻבָה וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ
מִבֵּית עַבְדִּים וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחֲתַמְתָּ בְּבִשְׂרָנוּ וְעַל תּוֹרַתְךָ
שֶׁלְמַדְתָּנוּ וְעַל חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ וְעַל חַיִּים חֵן וְחֶסֶד
שֶׁחֻנַּנְתָּנוּ וְעַל אֲכִילַת מְזוֹן שֶׁאַתָּה זֶן וּמְפָרֵס אוֹתָנוּ תְּמִיד
בְּכֹל יוֹם וּבְכֹל עֵת וּבְכֹל שְׁעָה: וְעַל הַכֹּל יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ יְתִבְרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תְּמִיד
לְעוֹלָם וָעֶד: כְּפֹתוּב וְאֶכְלֵת וְשִׁבְעַת וּבְרַכְתָּ אֵת יי אֱלֹהֵיךָ עַל

הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: בְּרוּךְ אַתָּה יי עַל הָאָרֶץ וְעַל
הַמְּזוּן:

רַחֵם יי אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן
מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל
וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׁמֶךָ עָלֵינוּ: אֱלֹהֵינוּ אָבִינוּ רֹעֵנו זֹנְנֵנו
פְּרֻסְנֵנו וְכֹלְפָנֵנו וְהַרְוִיחֵנו וְהַרְוֵנו לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מִהֵרָה מִכָּל
צָרוֹתֵינוּ: וְנָא אַל תִּצְרִיכֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ. לֹא לִיָּדֵי מִתְנַת בְּשׁוֹר
וְדָם וְלֹא לִיָּדֵי הַלְוָאָתָם כִּי אִם לִיָּדֶיךָ הַמְּלֵאָה הַפְּתוּחָה
הַקְּדוּשָׁה וְהַרְתָּבָה שְׁלֹא נִבּוֹשׁ וְלֹא נִכְלָם לְעוֹלָם וָעֶד:

בְּשַׁבַּת מוֹסִיפִים:

רְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִצְוֹת יוֹם הַשַּׁבָּעִי
הַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ הַזֶּה. כִּי יוֹם זֶה גָּדוֹל וְקְדוֹשׁ הוּא
לְפָנֶיךָ לְשַׁבַּת בּוֹ וְלַגִּיט בּוֹ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוֹת רְצוֹנָה. וּבְרְצוֹנָה
הִנִּיחַ לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ שְׁלֵא תִהְיֶה צָרָה וְיָגוֹן וְאַנְחָה בְּיוֹם
מְנוּחָתֵנוּ. וְהִרְאֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בְּנִחְמַת צִיּוֹן עִירֶךָ וּבְבִנְיָן
יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדְשֶׁךָ כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַיְשׁוּעוֹת וּבַעַל
הַנְּחִמוֹת.

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, יַעֲלֶה וְיִבָּא יִגְיַע וְיִרְאֶה וְיִרְצֶה
וְיִשְׁמַע וְיִפְקֹד וְיִזְכֹּר זְכוֹרֵנוּ וּפְקֻדוֹתֵנוּ. וְזָכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ.
וְזָכְרוֹן מְשִׁיחַ בְּיָדֶיךָ עַבְדֶּךָ. וְזָכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדְשֶׁךָ

וזכרון פלעצמך בית ישראל לפנך לפלטה לטובה. לחן ולחסד ולרחמים ולחיים טובים ולשלום. ביום חג המצות הזה. ביום טוב מקרא קדש הזה. זכרנו יי אלהינו בו לטובה ופקדנו בו לברכה והושיענו בו לחיים טובים: ובדבר ישועה ורחמים חוס ותננו ורחם עלינו והושיענו כי אליך עינינו. כי אל מלך חנון ורחום אתה.

ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. ברוך אתה בונה ברחמי וירושלים. אמן:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם האל. אבינו מלפנו. אדירנו בוראנו גואלנו יוצרנו. קדושנו קדוש יעקב רוענו רועה ישראל המלך הטוב והמטיב לכל בכל יום ויום. הוא היטיב לנו. הוא מטיב לנו. הוא ייטיב לנו. הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו לעד. לחן ולחסד ולרחמים. ולרוח הצלה והצלחה. ברכה וישועה. נחמה פרנסה וכלפלה ורחמים וחסים ושלום וכל טוב ומכל טוב לעולם אל יחסרנו:

הרחמן הוא מלך עלינו לעולם ועד: הרחמן הוא יתברך בשמים ובארץ: הרחמן הוא ישתבח לדור דורים ויתפאר בנו לעד ולנצח ונצחים ויתהדר בנו לעד ולעולמי עולמים: הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד: הרחמן הוא ישבור עול הגויים מעל צוארנו והוא יוליכנו קוממיות לארצנו: הרחמן הוא ישלח ברכה מרבה בבית זה ועל שלחן זה שאכלנו עליו:

הַרְחַמֵּן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיא זְכוּר לְטוֹב וְיִבְשֹׁר
לָנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנִחְמוֹת: הַרְחַמֵּן הוּא יִבְרַךְ אֶת
אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וּרְבִינוּ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ לְעוֹלָם וְעַד. הַרְחַמֵּן הוּא
יְבָרֵךְ אֶת אָבִי מוֹרֵי בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶת אִמִּי מוֹרְתֵי בַּעַל־
הַבַּיִת הַזֶּה. אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם וְאֶת זַרְעָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם.
אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ: כְּמוֹ שֶׁבָרַךְ אֶת אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְכֶם
יִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּכָל מַפְלָא כָּל כֵּן יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ (בְּנֵי בְרִית) כְּלָנוּ
יַחַד בְּבִרְכָה שְׁלֵמָה. וְנֹאמֵר אָמֵן:

מִמָּרוֹם יִלְמְדוּ עָלֵינוּ וְעֲלֵינוּ זְכוֹת שְׁתֵּהא לְמִשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם
וְנִשְׂא בְּרַכָּה מֵאֵת יי וְיִצְדָּקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְנִמְצָא חַן וְשִׂכָּל
טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם:

בשבת הַרְחַמֵּן הוּא יְנַחֵלְנוּ לְיוֹם שְׁכָלוּ שְׁבַת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי
הָעוֹלָמִים:

הַרְחַמֵּן הוּא יְנַחֵלְנוּ לְיוֹם שְׁכָלוּ טוֹב:

הַרְחַמֵּן הוּא יִזְכְּנוּ לְיָמוֹת הַמְּשִׁיחַ וְלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא: מְגִדוֹל
יְשׁוּעוֹת מְלָכוֹ וְעֲשֵׂה חֶסֶד לְמִשִּׁיחוֹ לְדוֹד וּלְזָרְעוֹ עַד עוֹלָם:
עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל
וְאִמְרוּ אָמֵן: יִרְאוּ אֶת יי קְדוֹשֵׁינוּ כִּי אֵין מִחְסוֹר לְיִרְאָיו:
כְּפִרִים רָשׁוּ וְרַעְבוּ וְדוֹרְשֵׁי יי לֹא יִחְסְרוּ כָּל טוֹב: הוֹדוּ לַיי

כי טוב פי לעולם חסדו: פותח את ידו ומשביע לכל חי
רצון: ברוך הגבר אשר יבטח ביי והיה יי מבטחו:

מברכים על הכוס ושותים בהסיבה:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן.

מוזגים כוס רביעית, פותחים את הדלת ואומרים:

שפך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך ועל ממלכות
אשר בשמך לא קראו: כי אכל את יעקב ואת נהו
השמו: שפך עליהם זעמך וחרון אפך ישיגם תרדף
באף ותשמידם מתחת שמי יי:

שפוך חמתך: לפי שזכרנו כמה פעמים את המצרים, צריך לקללם
שהמזכיר שם רשע צריך לקללו. ופותחים הדלת בכדי לזכור
שהוא ליל שמורים. (אורזרוע)

הלל זרצה

לא לנו יהוה לא לנו. כי לשמך תן כבוד. על חסדך על אמתך:
למה יאמרו הגוים. איה נא אלהיהם: ואלהינו בשמים. כל
אשר תפץ עשה: עצביהם כסף וזהב. מעשה ידי אדם: פה
להם ולא ידברו. עינים להם ולא יראו: אזנים להם ולא
ישמעו. אף להם ולא יריחו: ידיהם ולא ימישון. רגליהם
ולא יהלכו. לא יהגו בגרונם: כמוהם יהיו עשיהם. כל אשר
בטח בהם: ישראל בטח ביהוה. עזרם ומגנם הוא: בית
אהרן בטחו ביהוה. עזרם ומגנם הוא: יראי יהוה בטחו
ביהוה. עזרם ומגנם הוא:

יְהוָה זָכְרָנוּ יְבָרֵךְ. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית
אֶהְרֹן: יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְהוָה. הַקְּטָנִים עִם הַגְּדֹלִים: יִסֵּף יְהוָה
עֲלֵיכֶם. עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם: בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה. עֲשֵׂה שְׁמִים
וְאָרֶץ: הַשָּׁמַיִם שְׁמִים לַיהוָה. וְהָאָרֶץ נָתַן לַבְּנֵי אָדָם: לֹא
הַמֵּתִים יִהְלְלוּ יְהוָה. וְלֹא כָּל יוֹרְדֵי דוֹמָה: וְאַנְחָנוּ נְבָרֵךְ יְהוָה.
מִעֲתָה וְעַד עוֹלָם. הַלְלוּיָהּ:

אֶהְבֵּתִי כִּי יִשְׁמַע יְהוָה אֶת קוֹלִי תַחֲנוּנָי: כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי.
וּבְנִי אֶקְרָא: אֶפְפוּנֵי חֲבֵלֵי מוֹת. וּמִצָּרֵי שְׂאוּל מִצְּאוּנֵי. צָרָה
וַיְגֹן אֶמְצָא: וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא. אָנֹה יְהוָה מִלְטָה נַפְשִׁי:
חַנוּן יְהוָה וְצַדִּיק. וְאַלְהֵינוּ מֵרַחֵם: שֹׁמֵר פִּתְאִים יְהוָה. דְּלוֹתֵי
וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: שׁוּבֵי נַפְשִׁי לְמַנוּחֵיכִי. כִּי יְהוָה גָּמַל עֲלֵיכִי: כִּי
חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמוֹת. אֶת עֵינַי מִן דְּמָעָה. אֶת רַגְלֵי מִדְּחִי:
אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה. בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר. אֲנִי
עֲנִיתִי מֵאֵד:

אֲנִי אֶמְרָתִי בְּחַפְזִי. כָּל הָאָדָם כֹּזֵב:

מָה אֲשִׁיב לַיהוָה. כָּל תַּגְּמוּלוֹתַי עָלַי: כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא.
וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: נִדְרֵי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם. נִגְדָה נָא לְכֹל עַמּוֹ:
יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה. הַמּוֹתָה לַחֲסִידָיו: אָנֹה יְהוָה כִּי אֲנִי עַבְדְּךָ.
אֲנִי עַבְדְּךָ כִּן אֶמְתָּךְ פִּתְחָתָ לְמוֹסְרָי: לֵךְ אֲזַבַּח זֶבַח תּוֹדָה.
וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: נִדְרֵי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם. נִגְדָה נָא לְכֹל עַמּוֹ:
בְּחִצְרוֹת בֵּית יְהוָה. בְּתוֹכֵי יְרוּשָׁלַיִם. הַלְלוּיָהּ:

הִלְלוּ אֶת יְהוָה כָּל גּוֹיִם. שִׁבְחוּהוּ כָּל הָאֲמִיּוֹת: כִּי גָבַר עָלֵינוּ
חֲסֵדוֹ. וְאַמֶּת יְהוָה לְעוֹלָם. הִלְלוּיָהּ:

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב.
יֹאמֶר נָא יִשְׂרָאֵל.
יֹאמְרוּ נָא בֵּית אֱהֲרֹן.
יֹאמְרוּ נָא יְרֵאֵי יְהוָה.
חֲסֵדוֹ:

מִן הַמִּצַּר קָרָאתִי יְהוָה. עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה: יְהוָה לִי לֹא אֵירָא. מִה
יַעֲשֶׂה לִּי אֲדָם: יְהוָה לִי בְּעֹזְרִי. וְאַנִּי אֲרָאָה בְּשִׁנְאָי: טוֹב
לְחַסוֹת בַּיהוָה. מִבְּטַח בְּאֲדָם: טוֹב לְחַסוֹת בַּיהוָה. מִבְּטַח
בַּנְּדִיבִים: כָּל גּוֹיִם סָבְבוּנִי. בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֵם: סְבוּנִי גַם
סָבְבוּנִי. בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֵם: סְבוּנִי כְּדַבּוּרִים. דַּעְכוּ כָּאֵשׁ
קוֹצִים. בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֵם: דָּחָה דְחִיתַנִּי לְנֶפֶל. וַיהוָה
עֲזָרַנִּי: עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה. וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה: קוֹל רִנָּה וּישׁוּעָה
בְּאֵהְלִי צְדִיקִים. יַמִּין יְהוָה עֲשֶׂה חֵיל: יַמִּין יְהוָה רוֹמְמָה.
יַמִּין יְהוָה עֲשֶׂה חֵיל: לֹא אֲמוֹת כִּי אַחֲיָהּ. וְאַסְפֵּר מַעֲשֵׂי יְהוָה:
יְסוּר יְסַרְנִי יְהוָה. וְלִמּוֹת לֹא נִתְנַנְנִי: פִּתְחוּ לִי שַׁעְרֵי צֶדֶק. אָבֹא
בָם אוֹדָה יְהוָה: זֶה הַשַּׁעַר לַיהוָה. צְדִיקִים יָבֹאוּ בוֹ: אוֹדָה כִּי
עֲנִיתַנִּי. וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה. אוֹדָה כִּי עֲנִיתַנִּי. וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה.
אָבֹן מְאֹסוֹ הַבּוֹנִים. הִיטָה לְרֹאשׁ פְּנֵה. אָבֹן מְאֹסוֹ הַבּוֹנִים.
הִיטָה לְרֹאשׁ פְּנֵה. מֵאֵת יְהוָה הִיטָה זֹאת. הִיא נִפְלְאוֹת

בְּעֵינֵינוּ. מֵאֵת יְהוָה הִיְתָה זֹאת. הִיא נִפְלְאת בְּעֵינֵינוּ. זֶה הַיּוֹם
עָשָׂה יְהוָה. נִגִּילָה וְנִשְׁמְחָה בּוֹ: זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה. נִגִּילָה
וְנִשְׁמְחָה בּוֹ:

אָנָּה	יְהוָה	הוֹשִׁיעָה	נָא:
אָנָּה	יְהוָה	הוֹשִׁיעָה	נָא:
אָנָּה	יְהוָה	הַצְּלִיחָה	נָא:
אָנָּה	יְהוָה	הַצְּלִיחָה	נָא:

בְּרוּךְ הַבּוֹא בְּשֵׁם יְהוָה. בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְהוָה: בְּרוּךְ הַבּוֹא
בְּשֵׁם יְהוָה. בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְהוָה: אֵל יְהוָה וַיָּאֵר לָנוּ. אֶסְרוּ
חַג בַּעֲבוֹתֵיכֶם. עַד קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: אֵל יְהוָה וַיָּאֵר לָנוּ. אֶסְרוּ
חַג בַּעֲבוֹתֵיכֶם. עַד קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: אֱלֹהֵי אֲתָהּ וְאוֹדֶךָ. אֱלֹהֵי
אֲרוֹמְךָ: אֱלֹהֵי אֲתָהּ וְאוֹדֶךָ. אֱלֹהֵי אֲרוֹמְךָ: הוֹדוּ לַיהוָה פִּי
טוֹב. פִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: הוֹדוּ לַיהוָה פִּי טוֹב. פִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

יְהַלְלוּהָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂיהָ. וְחֲסִידֶיהָ צַדִּיקִים עוֹשֵׂי
רְצוֹנָהּ. וְכָל עַמָּה בֵּית יִשְׂרָאֵל. בְּרַנָּה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׁבְּחוּ
וַיִּפְאֲרוּ וַיְרַמְּמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדְּשׁוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת שְׁמֶה מְלַכְנוּ
. פִּי לָהּ טוֹב לְהוֹדוֹת. וּלְשִׁמְךָ נָאֵה לְזַמֵּר. פִּי מֵעוֹלָם וְעַד
עוֹלָם אֲתָה אֵל:

הוֹדוּ לַיהוָה פִּי טוֹב.
הוֹדוּ לַאֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים.
הוֹדוּ לְאֲדֹנָי הָאֲדֹנִים.
לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדוּ.

פִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
פִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
פִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
פִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

פי לעולם חסדו:	לעשה השמים בתבונה.
פי לעולם חסדו:	לרוקע הארץ על המים.
פי לעולם חסדו:	לעשה אורים גדלים.
פי לעולם חסדו:	את השמש לממשלת ביום.
פי לעולם חסדו:	את הירח וכוכבים לממשלות בלילה.
פי לעולם חסדו:	למפה מצרים בבכוריהם.
פי לעולם חסדו:	ויוצא ישראל מתוכם.
פי לעולם חסדו:	ביד חזקה ובזרוע גטויה.
פי לעולם חסדו:	לגזר גם סוף לגזרים.
פי לעולם חסדו:	והעביר ישראל בתוכו.
פי לעולם חסדו:	ונער פרעה וחילו בים סוף.
פי לעולם חסדו:	למוליך עמו במדבר.
פי לעולם חסדו:	למפה מלכים גדלים.
פי לעולם חסדו:	ויהרג מלכים אדירים.
פי לעולם חסדו:	לסיחון מלך האמרי.
פי לעולם חסדו:	ולעוג מלך הבשן.
פי לעולם חסדו:	ונתן ארצם לנחלה.
פי לעולם חסדו:	נחלה לישראל עבדו.
פי לעולם חסדו:	שבשפלנו זכר לנו.
פי לעולם חסדו:	ויפרקנו מצרינו.
פי לעולם חסדו:	נותן לחם לכל בשר.
פי לעולם חסדו:	הודו לאל השמים.

נשמת כל חי תברך את שמך יהוה אלהינו. ורוח כל בשר תפאר ותרום זכרך מלפנו תמיד: מן העולם ועד העולם אתה אל. ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע. פודה ומציל ומפנים ועונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה. אין לנו מלך אלא אתה: אלהי הראשונים והאחרונים. אלוה כל בריות. אדון כל תולדות. המקהל ברוב התשבחות. המנהג עולמו בתוסד

וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים: וַיְהִי. הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. הַמְעוֹרָר
יִשְׁנִים. וְהַמְקִיץ נִרְדָּמִים. וְהַמְשִׁיחַ אֲלֵמִים. וְהַמְתִּיר
אֲסוּרִים. וְהַסּוֹמֵךְ נּוֹפְלִים. וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים. לֵךְ לְבַדָּה אֲנַחְנוּ
מוֹדִים: אֵלּוּ פִּינוּ מְלֵא שִׁירָה כִּפִּים. וְלִשְׁוֹנֵנוּ רִנָּה פַהֲמוֹן גְּלִיו.
וּשְׁפֹתוֹתֵינוּ שְׂבַח כְּמַרְחֵבֵי רְקִיעַ. וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשִׁמְשׁ
וְכִכְרֵת. וְיָדֵינוּ פְרוּשׁוֹת כְּבִשְׂרֵי שָׁמַיִם. וְרַגְלֵינוּ קְלוֹת כְּאַיִלוֹת.
אִין אֲנַחְנוּ מִסְפִּיקִים לַהֲוֹדוֹת לֵךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ. וְלִבְרַךְ אֶת שְׁמֶךָ. עַל אַחַת מְאֵלֶּךָ אֵלֶּךָ אֲלֵפֵי אֲלֵפִים
וְרַבֵּי רַבּוֹת פְּעָמִים. הַטּוֹבוֹת נְסִים וְנִפְלְאוֹת שְׁעֵשִׂית עִמָּנוּ
עִם אֲבוֹתֵינוּ מִלְּפָנִים, מִמְצָרִים גְּאֻלְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. מִבֵּית
עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ. בְּרַעַב זָנַתָּנוּ. וּבְשִׁבְעַת כִּלְפִלְתָּנוּ. מִתְּרַב
הַצִּלְתָּנוּ. וּמִדְּבַר מִלְּטָתָנוּ. וּמִחֲלִים רָעִים וּנְאֻמִּים דְּלִיתָנוּ:
עַד הִנֵּה עֲזָרוֹנוּ רַחֲמֶיךָ. וְלֹא עֲזָבוֹנוּ חֲסִדֶיךָ. וְאֵל תִּטְשֵׁנוּ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ לְנִצָּח: עַל כֵּן אֲבָרִים שְׁפִלְגַת בָּנוּ. וְרוּחַ וּנְשָׁמָה
שְׁנִפְחַת בְּאַפֵּינוּ. וְלִשׁוֹן אֲשֶׁר שְׁמַת בְּפִינוּ. הֵן הֵם. יוֹדוּ
וַיִּבְרְכוּ וַיִּשְׁבְּחוּ וַיִּפְאָרוּ וַיְרוּמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדִּישׁוּ וַיִּמְלִיכוּ
אֶת שְׁמֶךָ מִלְּפָנוּ: כִּי כָל פֶּה לֵךְ יוֹדֶה. וְכָל לִשׁוֹן לֵךְ תִּשְׁבַּע.
וְכָל עֵין לֵךְ תִּצְפֶּה. וְכָל בֶּרֶךְ לֵךְ תִּכְרַע. וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיךָ
תִּשְׁתַּחֲוֶה. וְכָל הַלְּבָבוֹת יִירְאוּךָ. וְכָל קָרֵב וְכָלִיּוֹת יִזְמְרוּ
לְשִׁמְךָ. כְּדַבֵּר שְׁפֹתוֹב. כֹּל עֲצָמוֹתַי תֹּאמְרֶנָּה יְהוָה מִי כָמוֹךָ.
מִצִּיל עֲנִי מִחֲזֵק מִמָּנוּ. וְעֲנִי וְאַבְיוֹן מִגּוֹזְלוֹ. מִי יִדְמָה לֵךְ.
וּמִי יִשׁוּה לֵךְ. וּמִי יַעֲרֶךְ לֵךְ. הָאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא אֵל
עֲלִיוֹן. קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: גִּהְלֵלֶךָ וּנְשַׁבְּחֶךָ וּנְפָאֲרֶךָ וּנְבָרֶךָ אֶת
שֵׁם קִדְשֶׁךָ. כְּאִמּוֹר לְדוֹד בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֶת יְהוָה. וְכָל קָרֵב אֶת
שֵׁם קִדְשׁוֹ:

הָאֵל בְּתַעֲצוּמוֹת עֲזָךָ. הַגָּדוֹל בְּכַבוֹד שְׁמֶךָ. הַגְּבוּר לְנִצָּח
וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרְאוֹתֶיךָ: הַמְלֵךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רֵם וְנִשְׂא:

שׁוֹכֵן עַד מְרוֹם וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ. וְכַתּוּב רַנְנוּ צְדִיקִים בֵּיתְהוּהָ.
לְיִשְׂרָאֵל נִאֲוָה תִּהְיֶה. בְּפִי יִשְׂרָאֵל תִּתְרוֹמֵם. וּבְשִׁפְתַי צְדִיקִים
תִּתְבָּרַךְ. וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְקַדֵּשׁ. וּבִקְרֹב קְדוֹשִׁים תִּתְהַלֵּל:

וּבִמְקַהְלֹת רַבּוֹת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל. בְּרַנָּה יִתְפָּאֵר שְׁמֶךָ
מִלְּפָנֶיךָ בְּכָל דּוֹר וְדוֹר. שִׁפְךָ חֹבֶת כָּל הַיְצוּרִים. לְפָנֶיךָ יִהְיֶה
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם
לְהַדָּר לְכַרֵּךְ לְעַלָּה וּלְקַלֵּס. עַל כָּל דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבַּחֹת
דָּוִד בֵּן יִשִׁי עֲבָדְךָ מְשִׁיחֶךָ:

וּבְכֵן יִשְׁתַּבַּח שְׁמֶךָ לְעַד מִלְּפָנֶיךָ. הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ
בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. כִּי לֹךְ נִאֲוָה יִהְיֶה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
לְעוֹלָם וָעֶד : שִׁיר וְשִׁבְחָה. הַלֵּל וְזַמְרָה. עוֹז וּמְשַׁלָּה. נִצַּח
גָּדְלָה וּגְבוּרָה. תִּהְיֶה וְתִפְאָרֶת. קִדְשָׁה וּמְלָכוּת: בְּרִכּוֹת
וְהוֹדָאוֹת לְשְׁמֶךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ. וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וּמְהַלֵּל בְּתִשְׁבַּחֹת. אֵל
הַהוֹדָאוֹת. אֲדוֹן הַנְּפִלְאוֹת. בּוֹרֵא כָּל הַגִּשְׁמוֹת. רַבּוֹן כָּל
הַמַּעֲשִׂים. הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זַמְרָה. מֶלֶךְ יַחִיד חַי הַעוֹלָמִים.

הַנוֹהֲגִים לוֹמַר פְּזֻמוֹנִים, אֵין לְהַפְסִיק בְּהֵם בֵּין בְּרַכָּה זוֹ וּבֵין בְּרַכָּה
הַכּוֹס, אֲלֵא מִיד אַחַר כֵּךְ מְבַרְכִים עַל כּוֹס רְבִיעִית וְשׁוֹתִים בְּהַסִּיבָה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן.

וּמְבַרְכִים בְּרַכָּה אַחְרוֹנָה עַל הַגֶּפֶן:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל: עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרֵי
הַגֶּפֶן.

וְעַל תְּנוּבַת הַשְּׂדֵה וְעַל אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית
וְהַנְּחַלֵּת לְאֲבוֹתֵינוּ לְאֹכַל מִפְרֵיהָ וּלְשִׁבּוּעַ מִטוֹבָהּ, רַחֵם נָא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ וְעַל צִיּוֹן

מִשְׁכֵּן כְּבוֹדָךָ וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הַיְכָלֶךָ, וּבִנְיַת יְרוּשָׁלַיִם עִיר
הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשִׂמְחָנוּ בָּהּ וּבְבִרְכָּךָ
בְּקִדְשָׁהּ וּבְטַהֲרָהּ:

בשבת - וְרִצָּה וְהִחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה: וְזָכְרָנוּ לְטוֹבָה
בְּיוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה:

כִּי אַתָּה יְהוָה טוֹב וּמְטִיב לְכָל וְנוֹדֶה לְךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי
הַגֶּפֶן: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן:

אם שחה שאר משקים מברך 'בורא נפשות':

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא נַפְשוֹת רַבּוֹת
וְחֹסְרוֹנוֹ עַל כָּל מַה—שֶׁבְּרָאתָ לְהַחְיֹת בָּהֶם נֶפֶשׁ כָּל—חַי
בְּרוּךְ חַי הָעוֹלָמִים:

ואחר כך אומרים:

לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּיְרוּשָׁלַיִם:

כל זה כדי לקבל פני משיח צדקינו
יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח
לעולם ועד.

לע"נ הרה"ח עזרא אבשלום בן מרדכי ע"ה
לע"נ הרה"ח יעקב בן זבולון ע"ה
לזכות שלוחי אדמו"ר שליט"א למדינת הודו
ובני ביתם שיחי' ישמרם צורם ויהאזקם.

